

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1038

10. OŽUJKA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Donje Podunavlje

Loši uvjeti za život

SADRŽAJ

6

Ministarstvo prosvjete: Prikazivanje
filma *Oluja* nije obvezno

Odluka na školama

8

*Fragmenti – izbor intervju 2003. –
2022. predstavljani u Beogradu*

**Knjiga kao duh
jednog vremena**

12

Bernadica Ivanković,
knjižničarska savjetnica Gradske
knjižnice Subotica i predsjednica
Hrvatske čitaonice

**S knjigama
uz djecu i mlade**

22

Veća sredstva za poljoprivredu
u proračunu Grada Subotice

**Sa sedam
na 55 milijuna**

30

»Godine novog preporoda«:
50 godina od smrti
Matije Poljakovića (1909. – 1973.)

**Dramski klasik
bunjevačkih Hrvata**

33

Sastanak mons. Fabijana Svaline
i hrvatskih udruga iz Srijema

**O mogućnostima
suradnje i zajedničkim
projektima**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Tko se pita?

Prije nekoliko tjedana u Kačmaru u Mađarskoj počelo je obilježavanje 150. obljetnice rođenja **Antuna Gustava Matoša**. Uz Hrvatsku manjinsku samoupravu u Kačmaru, domaćin je bio i načelnik općine **Endre Pál**. Kačmar je mjesto s oko 1.800 stanovnika, ali ima svog načelnika.

Pripremajući materijal za tekst za naredni broj *Hrvatske riječi* kontaktirali smo mjesto Erdut u Hrvatskoj. Odgovorio nam je načelnik općine. Jeste, Erdut ima tri puta više stanovnika od Kačmara, ali u Hrvatskoj i manja mjesta od Erduta imaju svoje načelnike i općinska vijeća.

I u jednom i u drugom slučaju posve drugačije nego u Srbiji, gdje su mjesne zajednice i savjeti mjesnih zajednica (i gradskih i seoskih) već godinama obesmišljeni, razvlašćeni, bez vlastitih prihoda, bez mogućnosti odlučivanja što bi se trebalo obnoviti, graditi ili otvoriti u njihovim mjestima. A onda očekivano to za sobom povlači i nezainteresiranost mještana da bilo što pokušaju uraditi u mjestima gdje žive, odgajaju djecu, jer i tako na nekom drugom mjestu bolje znaju što se i kako treba raditi.

Da je drugačije, vjerojatno bi priča i fotografije iz Donjeg Podunavlja, pa i drugih mjesta bile drugačije. Vjerojatno bi domovi kulture bili uređeni i otvoreni, radile bi knjižnice, Plavnu i Bođane liječnik bi češće obilazio, vrtići bi radili duže, a neke bi možda bolji uvjeti potaknuli da gradski život mijenjaju za onaj mirniji, u selima.

Da je drugačije, a nije. Već dugo. Oni stariji sjetit će se da su mjesne zajednice nekada imale Skupštinu i svoju izvršnu vlast, da su brinule o uređenju sela, održavanju groblja, odlučivale o samodoprinosu, imale vlastita sredstva i vlastite prihode, a sami mještani često su financirali ili sufinancirali novu cestu ili nešto drugo što bi im poboljšalo uvjete života.

Ali nije. Mjesne zajednice danas su pod potpunom partijskom kontrolom. (Usprkos tome što partije ne mogu sudjelovati na izborima u mjesnim zajednicama.)

Građani se praktično više i ne pitaju. Uostalom, što oni znaju što im je potrebno. O tome ima tko razmišljati. I odlučivati.

Z. V.

Plan objavljivanja rezultata popisa

Prema rezultatima Popisa stanovništva provedenog 2022. godine, u Srbiji živi 6.690.887 stanovnika. Prvi rezultati saopćeni su u prosincu prošle godine, a prema Planu objavljivanja rezultata popisa koji je objavio Republički zavod za statistiku 28. travnja će biti poznati i podaci o nacionalnoj pripadnosti po općinama i gradovima. Nadalje će se 11. svibnja objaviti knjiga o broju i površini stambenih jedinica, a 25. svibnja podaci o starosti i spolu. Baza podataka o vjeroispovijesti, materinjem jeziku i nacionalnoj pripadnosti po starosti će se objaviti 16. lipnja. Do konca godine svakoga mjeseca će se objavljivati po nekoliko knjiga ili baza podataka.

J. D.

Grafiti mržnje u Kisaču

Povodom grafita mržnje koji je 2. ožujka ispisan na jednom zidu u Kisaču, upućenog protiv pripadnika slovačke nacionalne manjine, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice je uputilo priopćenje u kojemu se navodi: »Izražavamo žaljenje i zabrinutost i uvjereni smo u to da ovakav incident ne predstavlja pravu sliku međunarodnih odnosa u Vojvodini koji se već dugo vremena grade i njeguju, već da je riječ o izoliranom činu pojedinca. Stoga apeliramo na nadležna tijela da poduzmu sve potrebne mjere kako bi se što brže rasvijetlile okolnosti u vezi s ovim nemilim događajem«.

Novosadska policija identificirala je maloljetnika koji je u Kisaču ispisa grafit mržnje prema Slovacima, koji je priznao da je ispisa ovaj grafit, prenio je 021.rs.

Prvi grafit na kojem je pisalo »ubi Slovačka« prepravljen je istog dana u »Ljubi Slovačka«.

Zbog ispisivanja grafita reagirale su političke stranke, ali i gradonačelnik Novog Sada **Milan Đurić**, poručujući da je izdan hitan nalog za uklanjanje poruka koje raspiruju nacionalnu netrpeljivost.

Liga socijaldemokrata Vojvodine, Demokratska stranka i Dveri osudile su ispisivanje grafita mržnje upućenih građanima slovačke nacionalnosti u Kisaču.

Više učenika u nastavi na manjinskim jezicima

U Vladi Srbije 2. ožujka održan je sastanak ministra prosvjete **Branka Ružića** i državnog tajnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog prof. dr. **Rejhana Kurtovića** s predstavnicima nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, na kojem je priopćeno kako je povećan obuhvat učenika koji se obrazuju na jezicima nacionalnih vijeća nacionalnih manjina.

»U ovoj školskoj godini ukupno 5,7 % učenika pohađa cjelokupnu nastavu na jednom od osam jezika nacionalnih manjina – na albanskom, bošnjačkom, bugarskom, mađarskom, rumunjskom, rusinskom, slovačkom i hrvatskom jeziku«, rekao je Ružić, dodajući da je u obrazovnom sustavu osigurano i izučavanje materinjeg jezika i kulture kroz 16 izbornih programa Maternji jezik/govor s elementima nacionalne kulture.

Prof. dr. Rejhan Kurtović naveo je da Vlada Srbije pokazuje spremnost da intersektorski rješava sve izazove s kojima se suočavaju nacionalna vijeća nacionalnih manjina. On je rekao da je obrazovanje jedno od osnovnih manjinskih prava i da Srbija implementacijom tog prava može biti ponosna.

»Ministarstvo prosvjete je u minulom periodu uradilo puno na polju obrazovanja nacionalnih manjina na manjinskim jezicima, čemu u prilog govori mnoštvo konkretnih primjera, a ovaj današnji sastanak pokazuje da se taj trend i dalje nastavlja. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog će zajedno i sinkronizirano s Ministarstvom prosvjete i drugim ministarstvima kao i nacionalnim vijećima nacionalnih manjina uložiti sve potrebne kapacitete da manjinska prava u Srbiji budu na najvišem mogućem nivou«, rekao je Kurtović.

Ministar Ružić najavio je na sastanku da će Ministarstvo, zbog daljnjeg unaprjeđivanja kvalitete obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina, u skladu sa Strategijom do 2030. godine, raditi na unaprjeđivanju inicijalnog obrazovanja nastavnika na materinjem jeziku s ciljem osiguravanja kvalificiranog nastavnog kadra, jačanju srpskog kao nematerinjeg jezika za pripadnike nacionalnih manjina, kao i stručnom usavršavanju na jezicima nacionalnih manjina.

H. R.

Povodom Međunarodnog dana žena

Hrvaticice na čelu institucija

Međunarodni dan žena obilježava se 8. ožujka. Prigoda je to za proslaviti ono što su tijekom proteklog stoljeća žene postigle u društvu, politici i ekonomiji. Za žene se često kaže da su marginalizirane, a za žene pripadnice nacionalnih manjina da su dvostruko marginalizirane. Jesu li u takvom položaju i Hrvaticice, pripadnice nacionalne manjine u Srbiji teško je utvrditi, no provjerili smo koliko su zastupljene u ustanovama, institucijama i udrugama s hrvatskim predznakom.

Više uposlenica

U tri hrvatske profesionalne ustanove žene zauzimaju značajno veći broj radnih mjesta, a na čelu čak dvije su žene – Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV) i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (ZKVH), a u trećoj, Novinsko-izdavačkoj ustanovi *Hrvatska riječ* glavna i odgovorna urednica također je žena. Od ukupnog broja uposlenih u *Hrvatskoj riječi* i ZKVH-u u značajnoj mjeri brojnije su žene, dok u HNV-u vode muškarci.

U nedavno izabranom sazivu HNV-a na dva najvažnija mjesta imenovane su žene: predsjednica i predsjednica Izvršnog odbora, a od preostalih pet članova IO tri su ženskog roda. Među 29 vijećnika također ima više žena, a broj muškaraca u Vijeću veći je među dopredsjednicima – 3:1.

Odnos snaga značajno je drukčiji kada se pogledaju predstavnici hrvatskih udruga. Žene predsjednice među ukupnim brojem zauzimaju tek trećinu.

Hrvaticice također još uvijek nisu prepoznate u manjinskom političkom životu, s obzirom na to da od osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na čelu stranke nije bila niti jednom žena. Hrvatica još uvijek nije bila niti zastupnica u Skupštini Srbije.

U odnosu na ukupan broj Hrvata u Srbiji, pripadnica ženskog spola ima za 10.000 više od muškog.

»Nemoguće daj ženi«

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** na mjestu ove funkcije je već petu godinu i kaže kako se nikad nije osjećala manje vrijednom jer je žena.

»Nikada se nisam osjećala marginaliziranom. Naprotiv, uživala sam u onom što jesam, a onda su i drugi vjerovali da ima nešto lijepo i posebno u različitosti koju sam nosila. Jedno vrijeme imala sam neobičnu želju upoznati ama baš svaku osobu na ovom planetu. Posebnost svakog čovjeka oduvijek mi je bila mistična. A žena na položaju? Isto tako. Različita osobnost, spol i karakter čini da se osobe na položaju dobro uklapaju u cjelinu kotačića koji pokreću velike sustave. Premda obično kažu: 'Ako je nešto teško daj muškarcu, a ako je nešto nemoguće povjeri to ženi' spol ipak ne bih nužno vezala za lakoću

obavljanja određenog posla. Puno toga na to utječe, a najviše od svega jesmo li pravu osobu postavili na, za nju, pravo mjesto«, kaže Vojnić.

Katarina Čeliković na mjestu v. d. ravnateljice ZKVH-a je od prošle godine. Iznimno je aktivna u kulturnom i duhovnom životu zajednice što kaže da ne bi uspjela bez potpore obitelji, naročito supruga.

»Potpuno je jasno da žena u poslovnom svijetu uvijek nosi sa sobom još nekoliko životnih uloga, najčešće uloge majke,

potom kućanice i supruge. Žena ne može isključiti ove uloge što joj otežava napredovanje u poslovnom svijetu. Najčešće žena uzima bolovanje za dijete, teže se odlučuje za poslove vezane uz putovanje, dulje odsustvovanje iz obitelji. Muškarci, a najčešće i poslodavci, jednostavno računaju na to da će žena obaviti poslove vezane uz djecu i kuću. Samo ako žena ima podršku muža, ako dijele sve poslove, može ravnopravno sudjelovati u poslovima vezanim uz vodeće pozicije. Moja velika sreća je što s mužem od početka braka, to je sada već punih četrdeset godina, dijelim brigu oko obitelji pa čak i poslovnih aktivnosti. U nacionalnom smislu važno je imati stav, onaj životni i djelovati u struci. Bilo je situacija u kojima sam shvatila da nacionalnost može biti otežavajuća okolnost, što najčešće jest vezano uz one koji javno djeluju. Žene koje su tihe nisu izložene diskriminaciji po nacionalnom ili nekom drugom kriteriju – a to nam govori da danas nije lako biti žena u javnom životu. Dakle, ja sam imala sreću«, poručuje Čeliković.

J. D. B.

Ministarstvo prosvjete: Prikazivanje filma *Oluja* nije obvezno

Odluka na školama

»Nijedna škola nije u obvezi kontaktirati producentsku kuću i emitirati djeci film *Oluja*. Ukoliko neka pak želi i o toj temi razgovarati, škola ima tu mogućnost«, navode u Ministarstvu prosvjete. Na internetskoj stranici HNV-a objavljeno je da je na zahtjev HNV-a i DSHV-a neslužbeno stiglo obećanje da film *Oluja* neće biti prikazan školama gdje se nastava izvodi na hrvatskom jeziku

U prošlom broju *Hrvatske riječi* pisali smo o dopisu Ministarstva prosvjete koji je dostavljen svim osnovnim i srednjim školama, a u kome se navodi mišljenje Zavoda za unaprjeđenje obrazovanja i odgoja, koji preporuča prikazivanje filma *Oluja* učenicima osmog razreda i učenicima srednjih škola. Zavod za unaprjeđenje obrazovanja i odgoja procijenio je da su karakteristike filma *Oluja* od značaja za obrazovanje i odgoj učenika osnovnih i srednjih škola u Srbiji i dao pozitivno mišljenje za prikazivanje ovog filma u školama. Reagirali su Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Hrvatsko nacionalno vijeće i zatražili da se film *Oluja* ne prikazuje u školama s nastavom na hrvatskom i mjestima gdje živi znatan broj Hrvata. Svoj stav Hrvatsko nacionalno vijeće predložilo je i ministru prosvjete **Branku Ružiću** na sastanku koji je održao s predstavnicima nacionalnih vijeća, a koji je održan 2. ožujka u Beogradu.

Reagiranje HNV-a i DSHV-a

Hrvatsko nacionalno vijeće i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini strahuju da će u slučaju prikazivanja filma *Oluja* u školama u kojima se nastava odvija i na hrvatskom jeziku učenici hrvatske nacionalnosti biti izloženi aktima mržnje, te traže da se u tim školama film ne prikazuje.

»Dopuštajući pluralnost perspektiva ocjenjivanja povijesnih događaja i uvažavajući značaj filmske umjetnosti u odgojno-obrazovnom procesu, ukazujemo na činjenicu da prikazivanje filma *Oluja* može snažno utjecati na širenje negativnih stereotipa o Hrvatima«, navodi DSHV na svom Twitteru.

U DSHV-u upozoravaju da to može povećati negativne osjećaje spram Hrvata i ojačati netoleranciju među mladima u Srbiji.

»Osmaci i srednjoškolci iz naše zajednice će tako vrlo vjerojatno biti izloženi aktima mržnje. Očekujemo da se ovaj film ne prikazuje u školama u Srbiji u kojima postoji nastava, između ostalih, i na hrvatskom jeziku i u onim mjestima gdje živi značajniji broj Hrvata«, navodi DSHV na Twitteru.

Da preporuku Ministarstva prosvjete o prikazivanju filma *Oluja* u školama treba preispitati smatra i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

»Bili smo izuzetno neugodno iznenađeni dopisom koji je stigao u škole, i to u momentu kada smo upravo otpočeli s otpljavanjem odnosa između Srbije i Hrvatske. Odmah nakon našeg saznanja poduzeli smo korake diplomatskog rješavanja nastale situacije i u tom smislu imali smo i sastanak s ministrom prosvjete na kojemu je iznesena naša velika zabrinutost i očekivanje da se ovaj slučaj razriješi. Nakon razgovora s ministrom i njegovim timom dobili smo uvjerenja kako će se poduzeti konkretni koraci te da se film neće prikazati u školama gdje se nastava izvodi i na hrvatskom jeziku«, kazala je Vojnić.

Slijediti principe tolerancije i uvažavanja

Na internetskoj stranici Hrvatskog nacionalnog vijeća objavljeno je da je na zahtjev Hrvatskog nacionalnog vi-

Možda da, možda ne

Ravnatelj Politehničke škole u Subotici, u kojoj se nastava odvija i na hrvatskom, **Iso Planić** kazao je u telefonskom razgovoru da mu film *Oluja* trenutačno nije u fokusu. Smara da treba živjeti u duhu tolerancije i razumijevanja, a hoće li film biti prikazan ili ne bit će odlučeno nakon razgovora i konzultacija s predmetnim nastavnicima, i uz pripremu učenika.

Ravnateljica Medicinske škole u Subotici, gdje se također odvija i na hrvatskom jeziku **Natalija Trbović Toljagić**, na naše pitanje hoće li u školi biti prikazan film *Oluja*, odgovorila je da nema komentar.

Ravnatelj subotičke Gimnazije **Svetozar Marković Dušan Pavlović** na isto je pitanje odgovorio da ne vidi razloga da se film ne prikaže ako već postoji preporuka te dodao da je potrebno učenike upoznati sa suvremenom poviješću.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Број: 642-02-00001/2023-07/1

Датум: 14.02.2023. године

Београд
Немањина 22-26

ОСНОВНА ШКОЛА
СРЕДЊА ШКОЛА
- директору -

Министарству просвете обратила се продуцентска кућа „Omega production“, молбом за давање мишљења и одобрења за организовање пројекција филма „Олуја“, ученицима основних и средњих школа.

Поводом тога Министарство просвете прибавило је мишљење надлежног Завода за унапређивање образовања и васпитања, број 104/2023, од 2.2.2023. године, чију копију вам достављамо у прилогу овог писма.

Завод за унапређивање образовања и васпитања, истовремено указујући на везу са исходима и садржајима из прописаних програма одговарајућих предмета и изборних програма, у наведеном мишљењу, препоручио је приказивање филма „Олуја“ ученицима осмог разреда основног образовања и васпитања и ученицима средњих школа, уз одговарајућу припрему пре и активности и после гледања филма.

јећа и Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini neslužbeno stiglo obećanje da film *Oluja* neće biti prikazan u školama gdje se nastava izvodi na hrvatskom jeziku.

»Hvale vrijedan korak u procesu gašenja požara kapljicama vode, no ipak čvrsto vjerujemo da ni ostali ravnatelji neće slijediti preporuku koja niti za jednu školu nije obavezna. Da će nasuprot preporuci slijediti principe razvijanja interkulturalnog dijaloga, tolerancije i uvažavanja koje kao ishodi u programima nastave i učenja imaju sigurno veću težinu i vrijednost. Da neće potpирити stvaranje mržnje i nasilja izlaganjem djece neugodnim scenama stradanja djece od nagazne mine ili spaljivanjem živih ljudi. Da neće stvoriti okruženje koje će nas vratiti u vrijeme straha, mržnje i produbljivanja međusobne netrpeljivosti. Vjerujemo da ni u jednom dijelu Srbije, niti u jednom gradu, niti u jednoj školi, niti u jednom razredu nećemo dozvoliti više da nam se ovakve stvari ponavljaju. Krenuli smo drugačijim putem. Ministar je to potvrdio i vjerujemo da će sve učiniti da iza toga kao zrela država, razuman narod i dobronamjerni ljudi svi bez iznimke zajedno stanemo«, priopćio je HNV.

Da prikazivanje filma *Oluja* nije obvezno u školama *Hrvatskoj rijeci* potvrđeno je i u Ministarstvu prosvjete.

»Ukoliko se neka producerska kuća (kao što je ova koja je radila film *Oluja* ili prethodna za film *Dara iz Ja-*

senovca) kao i bilo koji građanin, udruga koji ima želju za suradnju s nekom školom, obrati Ministarstvu prosvjete, Ministarstvo ne donosi samoinicijativno odluku već o tom zahtjevu traži mišljenje nadležnog zavoda i/ili sektora. U ovom konkretnom slučaju, za film *Oluja* zatraženo je mišljenje Zavoda za unaprjeđenje obrazovanja i odgoja je li film u skladu s našim obrazovnim programom, kao i u slučaju da jeste, kom uzrastu je prilagođen. Mišljenje je dano, ono je bilo pozitivno s informacijom da se jedino djeci u 8. razredu pa nadalje može pustiti film uz obveznu pripremu prije i poslije filma.

Ministarstvo je potom poslalo školama da postoji opcija za gledanje filma, što nikako ne predstavlja bilo čiju obvezu već isključivo daje mogućnost. Dakle, nijedna škola nije u obvezi kontaktirati producersku kuću i emitirati film djeci. Ukoliko neka pak želi i o toj temi razgovarati, škola ima tu mogućnost«, navodi Ministarstvo prosvjete.

U nekoliko škola provjerili smo je li nakon prvog dopisa iz Ministarstva u kome je pozitivno mišljenje Zavoda za unaprjeđenje obrazovanja i odgoja o prikazivanju filma *Oluja* u školama stigao i drugi dopis u kome se navodi da ne postoji obveza prikazivanja filma. Kako smo doznali, takav dopis u škole nije stigao.

Z. V.

Knjiga kao duh jednog vremena

»Intervjui su urađeni visoko profesionalno, veoma su kvalitetni i budući da predajem novinarstvo na Fakultetu političkih nauka, a predajem i intervju, sigurno ću koristiti ovu knjigu kao neki udžbenik, tj. priručnik za studente«, istaknuo je Zoran Panović

Knjiga *Fragmenti – izbor intervjuja 2003. – 2022.* koju je NIU *Hrvatska riječ* izdala u povodu 20. obljetnice od izlaska prvog broja obnovljenog istoimenog tjednika – 31. siječnja 2003. godine, predstavljena je u petak, 3. ožujka, u prostorijama Fondacije A. G. Matoš u Beogradu.

Udžbenik/priručnik za studente

Predgovor za knjigu napisao je novinar, programski direktor *Demostata*, nekadašnji dugogodišnji urednik *Danasa* **Zoran Panović**. Uz isticanje kako već dugo čita *Hrvatsku riječ* i kako je uvijek smatrao da u njoj rade »high level« novinari, rekao je kako postoji nekoliko aspekata ove knjige, a kao prvi je izdvojio onaj novinarski.

»Kada se intervjui skupe nakon određenog vremena i metodološki dobro upakiraju u jednu knjigu, dobiva se ono što se zove duh vremena i mislim da su kolegice i kolege iz *Hrvatske riječi* obuhvatile upravo to – duh jednog vremena. Ono drugo što je važno jeste da su ti intervjui urađeni visoko profesionalno, veoma su kvalitetni i budući da predajem novinarstvo na Fakultetu političkih nauka, a predajem i intervju, sigurno ću koristiti ovu knjigu kao neki udžbenik, tj. priručnik za studente. Treća stvar, što se tiče samog novinarstva, unatoč razvoju digitalizacije, papir, koji je u velikoj krizi, opstaje, on ima jednu vrstu unikatnosti i mislim da je važno da *Hrvatska riječ* još dugo opstane kao papirno izdanje i da se sačuva kao neka tekovina.«

Panović je rekao kako su u intervjuima zastupljene i demokrate, i naprednjaci, i hdz-ovci, i socijaldemokrate i kako svi imaju neke dobre poruke, dobre ideje.

»Kada bi netko poslije nekog vremena pročitao ovu knjigu, zapitao bi se kako je moglo biti tako loše kad su svi imali tako dobre ideje i tako dobre namjere. Pa zato što je za razumijevanje ove knjige potrebno da imate ključ, da je otključate. A radi se o tome da svi mi ovdje živimo u dimenzijama koje su paralelne, a ove dimenzije ono što tipično karakteriziraju jesu hrvatsko-srpski odnosi. S jedne strane imate situaciju da su se stvari bitno popravile, a s druge strane kao da se uopće nije odmaklo nigdje, da se stalo. To uvijek treba uključiti u pokušaj da se te stvari razumiju, s tim da ovdje zaista postoje nijansiranosti – odnosi između Srba i Hrvata, između Srbije i Hrvatske, odnosi između manjinskih zajednica u ove dvije države i jedna situacija koja pokazuje da je vrijeme koje ova knjiga obuhvaća vrlo kompleksno za razumijevanje, jer se ovdje izlazi iz jednog

perioda povijesti, a ulazi u drugi koji je vrlo dramatičan i traumatičan. Tako da se nadam, a to je i nešto što se provlači kroz ovu knjigu, da će se iz ove povijesti izvući određene pouke, jer uvijek se dogodi nešto globalno što može popraviti, ali i pokvariti stvari. Sutra se možda pojave neki veći problemi u svijetu ili Europi koji će možda ove odnose ponovno na neki način popraviti ili uvesti u neku normalu, kontinuitet, pa će odnos normalnosti biti dominantan, onoga što ja u dvije riječi nazivam nekom vrstom prosvetljenog antijugoslavenstva.«

Žal zbog patnje ovdašnjih Hrvata

Jedan od sugovornika u *Fragmentima* je i nekadašnji direktor i glavni i odgovorni urednik RTV B92, predsjednik ANEM-a, a sada specijalni izaslanik predsjednika Srbije za rješavanje pitanja nestalih s Hrvatskom **Veran Matić**, koji je u novinarstvu četiri desetljeća.

Ističući kako mu je jako drago što prisustvuje ovom predstavljanju, s tugom u glasu on je rekao kako je ujedno i vrlo uzbuđen zbog toga, kao i zbog nekih drugih poklapanja.

»B92, koji sam vodio, bio je žestoko antiratni radio '91. godine i zaista smo činili sve što je moguće da utječemo na to da se spriječe ratna zbivanja. Kada je počela *Oluja*, krenuli smo s kampanjom da zaštitimo svoje susjede, a ona se odnosila na prostore u Srbiji gdje su živjeli Hrvati. Imam određenu vrstu potrebe da vam kažem kako mi je jako žao zbog patnje koju ste preživjeli u Srbiji kao pripadnici hrvatskog naroda i da vam se ispričam, onoliko koliko ja mogu, kao netko tko se u ime predsjednika Srbije bavi pitanjem nestalih u ratu u Hrvatskoj. Simboli tog zla su, može se reći, Hrtkovci i zaista me je sramota što danas tamo imamo kuću **Vojislava Šešelja** koja predstavlja 'prst u oko' u odnosima Srba i Hrvata i simbol je također sudbina porodice **Barbarić** u Zemunu. Te nepravde moraju na neki način biti ispravljene. Jako mi je žao što i danas, toliko godina poslije tih zločina, moramo razgovarati na ovaj način, a ne da to bude jedna stranica naše povijesti koju ne smijemo zaboraviti, ali koju smo prevladali našim naporima«, istaknuo je Matić.

Također se osvrnuo i na ubojstvo **Zorana Đinđića**, **Slavka Ćuruvije** te važnost *Hrvatske riječi*.

»Ovih dana se navršava i 20 godina od ubojstva Zorana Đinđića, ubojstva neke velike nade u prosperitet ovih prostora. To se opet poklapa sa situacijom ovog tjedna, a to je, nadamo se završno suđenje za ubojstvo našeg kolege

Čuruvije '99. godine. Kada je riječ o ovdašnjim Hrvatima i *Hrvatskoj riječi*, sâm sam sudjelovao u naporima da ovo društvo dobije nekakav prostor, točnije ovaj prostor. Jako je važno što je hrvatska zajednica dobila svog predstavnika na nivou ministra u Srbiji, što je *Hrvatska riječ* objavila ovu knjigu i nadam se da će se tjednik razvijati na način kako se razvijaju *Novosti* – srpski list u Hrvatskoj i da ih u tome nitko neće sputavati, sprječavati, kao što to ne čine ni u Hrvatskoj.«

O *Fragmentima* u ime nakladnika

Podsjećajući kako je NIU *Hrvatska riječ* prošle godine proslavila 20 godina od osnutka, ravnatelj ove ustanove **Ladislav Suknović** među ostalim je istaknuo kako je tjednik postao uzoriti i respektabilan izvor informacija na koji se sve češće pozivaju renomirani mediji u Srbiji i regiji.

Glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević** među ostalim je navela dva razloga zbog kojih su u ovoj knjizi objavljeni upravo intervjui.

»Postoji percepcija i među kolegama novinarima i možda u nekoj javnosti da su novinari koji rade u manjinskim medijima možda neka niža klasa, prate samo rad kulturnih udruga, samo se igra i pjeva, a mi smo ovim izborom intervjua htjeli pokazati da smo mi novinari koji mogu razgovarati o temama koje se tiču političkog života, društvenih kretanja u Srbiji, odnosa Srbije spram svojih manjina, prije svega hrvatskoj, odnosa Srbije i Hrvatske, odnosa Hrvatske prema Hrvatima u Srbiji. Na taj način je zapravo i urađen odabir ovih intervjua. Dakle, napravili smo jedan iskorak. Za nacionalne zajednice se uvijek kaže da se geotiziraju, zatvaraju se u neki svoj krug, a mi smo odabirom ovih intervjua i ovom knjigom pokazali da se bavimo i temama koje su na neki način obilježile proteklih 20 godina u društvenom, političkom i javnom životu Srbije.«

Urednica knjige, novinarka te urednica političke rubrike u spomenutom tjedniku **Jasminka Dulić** ovom je prigodom među ostalim rekla kako je najteži dio posla bio na-

praviti izbor intervjua i kako bi svatko drugi sigurno napravio drukčiji.

»Ovo je moj izbor koji sam smatrala prije svega značajnim zbog posla kojim se sugovornici bave, neke od njih sam izdvojila zato što su bili na određenim dužnostima, a tematika u ovoj publikaciji je vezana uz političke odnose, društvena događanja, manjinska prava, znači ili ljudi koji su se bavili ovim poslom, poput ministara za ljudska i manjinska prava ili oni koji su analizirali, tumačili političke, potom odnose između Hrvatske i Srbije. Također smo, zbog ograničenog broja strana, morali i skratiti ove intervjue, pokušati ih sažeti u smislu da svaki stane na četiri stranice, ali smo se trudili da se ne izgubi njihov smisao, tj. ključne poruke sugovornika. Tu je 57 intervjua od ukupno 19 autora.«

U ime suorganizatora i domaćina predavljanja, nazočnima se obratila i upraviteljica Fondacije A. G. **Matoš Katica Naglić**.

»*Hrvatska riječ* prati 20 godina ono što se događa na terenu i izvještava o tome. Važno je da se zna gdje žive i djeluju Hrvati, kako rade, kako čuvaju svoju baštinu, kako se uklapaju u okolicu gdje žive. Zbog toga su rađeni svi ovi intervjui s vrlo značajnim ličnostima. Nadamo se da će knjiga svima nama pokazati koji trag ste ostavili i hvala vam na tome.«

Predavljanju u Beogradu su, među ostalim, prisustvovali opunomoćena ministrica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Davorka Velecki Čičak**, prvi tajnik u Veleposlanstvu **Josip Biško**, dopredsjednik Skupštine grada Beograda **Igor Jovanović**, predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**, **Mihailo Pavlović** iz Fonda za humanitarno pravo, odvjetnik žrtava Ovčare te **Nenad Prokić**, srbijanski dramski pisac, redatelj, jedan od osnivača LDP-a.

Sljedeće predavljanje *Fragmentata* planirano je u ponedjeljak, 13. ožujka, u okviru Novosadskog sajma knjiga.

Ivana Petrekanić Sić

Položaj i prava nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj (XVI.)

Informiranje na srpskom jeziku u Hrvatskoj

Manjinski mediji se financiraju iz državnog proračuna * Ove godine se na Javni poziv prijavilo ukupno 74 programa na području informiranja svih nacionalnih manjina * Prošle godine iz državnog proračuna je financirano šest srpskih tiskanih medija – tjednika, mjesečnika, dvomjesečnika, podlistaka, jedan web portal i nekoliko časopisa * Savjet za nacionalne manjine nezadovoljan programom za manjine na HTV-u. Traže proširenje programa i osnivanje manjinske redakcije

Prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina postaje radija i televizije na svim razinama u Hrvatskoj imaju zadaću »promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina«, proizvoditi i/ili emitirati emisije namijenjene informiranju na njihovim jezicima i programe kojima se potiče i unaprjeđuje održavanje, razvoj i iskazivanje kulturne, vjerske i druge samobitnosti nacionalnih manjina, očuvanje i zaštita njihovih kulturnih dobara i tradicije, te programe kojima se manjine upoznaju s radom i zadaćama svojih predstavnika. U Zakonu se navodi i kako će tisak, radio i televizija omogućiti »udrugama pripadnika nacionalnih manjina i institucijama nacionalnih manjina sudjelovanje u stvaranju programa namijenjenog njima«.

Na sajtu Vlade Hrvatske se navodi i kako se u državnom proračunu i proračunima jedinica lokalne i regionalne samouprave osiguravaju sredstva za sufinanciranje programa radio i televizijskih postaja u njihovom vlasništvu namijenjenih nacionalnim manjinama, sukladno mogućnostima i prema kriterijima koje utvrdi Vlada Hrvatske na prijedlog Savjeta za nacionalne manjine, odnosno nadležna tijela jedinica samouprave na prijedlog vijeća nacionalnih manjina.

Manjinski srpski mediji

U cilju ostvarivanja prava na informiranje pripadnici nacionalnih manjina, njihova vijeća i predstavnici te udruge mogu izdavati novine, proizvoditi i emitirati radijski i televizijski program i obavljati djelatnost novinskih agencija. Ovi se mediji financiraju iz državnog proračuna i ove godine se na Javni poziv prijavilo ukupno 74 programa na području informiranja svih nacionalnih manjina.

Prošle godine, pak, iz državnog proračuna je financirano šest srpskih tiskanih medija – tjednika, mjesečnika, dvo-

mjesečnika, podlistaka, jedan web portal i nekoliko časopisa.

Zajednica vijeća općina Vukovar izdaje dvotjednik *Novinski list*, a Srpski demokratski forum, Zagreb, časopis pod nazivom *Nada*. Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*, Zagreb, izdaje dvomjesečnik pod nazivom *Prosvjeta*, list za djecu *Bijela pčela*, te godišnjake *Ljetopis* i *Artefakti – izvori za historiju Srba u Hrvatskoj*. Osim toga, *Prosvjeta* ima i svoj web portal.

Srpsko narodno vijeće je nakladnik samostalnog srpskog tjednika *Novosti* od 1999. koji ima i svoje internetsko izdanje. SNV je nakladnik i časopisa *Arhiv Srba u Hrvatskoj* koji izlazi dva puta godišnje i znanstvenog časopisa pod nazivom *Tragovi* koji također izlazi dva puta godišnje. Osim toga, izdaje i svoj *Bilten* u kojemu donosi prikaz glavnih problema s kojima se susreću Srbi u Hrvatskoj.

Srpsko privredno društvo *Privrednik* izdaje podlistak *Privrednik* koji izlazi dva puta mjesečno u sklopu tjednika *Novosti*.

Javni servis – HRT

Prema Zakonu o Hrvatskoj radioteleviziji, HTV ima obvezu proizvoditi i/ili objavljivati emisije namijenjene infor-

miranju pripadnika nacionalnih manjina, a ovu obvezu ostvaruje uglavnom u Informativnom programu, odnosno programu za manjine. O vjerskim, kulturnim i drugim samobitnostima, očuvanju i zaštiti kulturnih dobara i tradicije skrbe pak ostale programske cjeline: Program za kulturu – Redakcija pučke i predajne kulture, Program religijske kulture, Program za djecu i mlade, Znanstveno-obrazovni program te u manjem segmentu i Zabavni program. Jednako tako i Hrvatski radio ima obvezu promicati toleranciju, multietičnost i interkulturalnost.

Na HTV-u postoje dvije emisije: *Prizma* i *Manjinski mozaik* posvećene životu i kulturi nacionalnih manjina. Međutim, predstavnici nacionalnih manjina smatraju kako je to nedovoljno i zalažu se za uspostavljanje manjinske redakcije sastavljene prije svega od novinara pripadnika nacionalnih manjina specijaliziranih za manjinska pitanja. Savjet za nacionalne manjine smatra kako sadašnje rješenje, uglavnom u specijaliziranim emisijama, predstavlja getoiziranje, a ne integriranje manjina.

Iz tog razloga je prošle godine, krajem veljače, održan sastanak predstavnika Savjeta za nacionalne manjine i HRT-a kada je dogovoreno formiranje radne grupe koja se bavila ugovorom Vlade i HRT-a za period 2023. – 2027. godine, formiranjem manjinske redakcije i vanjskom produkcijom manjinskog sadržaja. U ime manjina u radnoj skupini su bili predsjednik Savjeta **Aleksandar Tolnauer**, saborska zastupnica srpske nacionalne manjine **Dragana Jeckov** i predsjednik Kluba zastupnika manjina **Vladimir Bilek**. Na čelu radne skupine je bio **Renato Kunić**, pomoćnik glavnog ravnatelja HRT-a.

Tolnauer je ocijenio tada kako je format tjeđne emisije *Prizma* prevladan i da treba naći novi model koji ne bi getoizirao manjine i koji bi osigurao veću zastupljenost manjinskih tema.

Zastupnica Jeckov se pak pozivala na primjer RTV-a na kojem postoji emisija na hrvatskom jeziku od 2010. uz druge manjinske programe i zalagala se za reciprocitet.

Također se i pučka pravobraniteljica **Tena Šimonović Einwalter** u svom izvještaju za 2021. založila za osnivanje redakcije nacionalnih manjina, uključivanje novinara pripadnika nacionalnih manjina i edukaciju novinarskog kadra o manjinskoj problematici.

Ocijenila je da je zastupljenost nacionalnih manjina u javnim medijima i dalje jedno od područja u kojemu se manjinska prava najslabije ostvaruju.

»Dok radijski program uglavnom ispunjava obveze koje proizlaze iz zakona i Ugovora HRT-a i Vlade Hrvatske, u televizijskom su programu nacionalne manjine kvantitativno nedovoljno zastupljene, emisije *Prizma* i *Manjinski mozaik* prikazuju se u neatraktivnim terminima, a kvaliteta priloga opada zbog manjka novinarskog kadra. Iako je obveza HRT-a proizvoditi, suproizvoditi i objavljevati programe namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina na manjinskim jezicima, uključujući i programe za djecu, korištenje manjinskih jezika je čak i u multietničkom magazinu *Prizma* sporadično i nedostatno«, navodi se u Izvještaju.

Preporuka Hrvatskoj radioteleviziji je da održava redovne konzultativne sastanke s predstavnicima Savjeta za nacionalne manjine, a Vladi Hrvatske da se zauzme za osnivanje redakcije za nacionalne manjine kao i da se precizno definiraju obveze HRT-a u proizvodnji i emitiranju emisija na manjinskim jezicima te da u Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije uključi cilj promicanja međuetničkog dijaloga i uključivog društva.

Pravobraniteljica je istakla i ulogu lokalnih medija u multietničkim sredinama i istakla da je značajno što je Agencija za elektroničke medije tijekom 2021. godine za različite medijske projekte vezane za nacionalne manjine izdvojila više od 1.700.000 kuna za gotovo 50 lokalnih medija.

Formiranje manjinske redakcije ipak nije predviđeno Ugovorom između HRT-a i Vlade za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2027. godine jer HRT smatra da pitanje formiranja manjinske redakcije nije tema koja treba biti obuhvaćena ovim Ugovorom. Na HRT-u nisu usvojili ni prijedlog Kluba zastupnika nacionalnih manjina o otkupu manjinskih produkcija i suradnji HRT-a s televizijskim produkcijama Srpskog narodnog vijeća i Zajedničkog vijeća općina, jer »to nije predmet Ugovora«, dok su prijedlog titlovanja na ćirilici »uzeli u razmatranje zbog tehničkih uvjeta«, prenio je *Faktoġraf.hr*.

Jasminka Dulić

Kroz serijal ćlanaka podastrijeti ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od znaćaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Bernadica Ivanković, knjižničarska savjetnica Gradske knjižnice Subotica
i predsjednica Hrvatske čitaonice

S knjigama uz djecu i mlade

*Osim toga što je struka prepoznala
moj rad, još mi je draže što je nagra-
da stigla iz matične domovine. Bu-
dući da u knjižnici radim programe
na hrvatskom jeziku, posebno me
raduje da smo vidljivi i u Hrvatskoj
te da se prati naš rad*

Intervju vodila: Željka Vukov

Povoda za razgovor s **Bernadicom Ivanković** ima uvijek, no ovoga puta to je bila nagrada koju je prije tjedan dana, 3. ožujka, dobila za značajan doprinos knjižničarskoj struci i bibliotekarstvu općenito. Nagradu je dodijelila zaklada *Dr. Ljerka Markić-Čučuković* u kategoriji knjižnica, ustanova, udruga ili pojedinaca.

Bernadica Ivanković je od 2009. godine uposlena u Gradskoj knjižnici Subotica na poslovima bibliotekarka-informatorica na hrvatskom jeziku Dječjeg odjela s čitaonicom, fonotekom i videotekom. Zvanje više diplomirane knjižničarke dobila je 2015., a od 2021. godine i najviše zvanje u bibliotekarstvu – diplomirana knjižničarska sa-

vjetnica. Jedina je uposlena osoba u knjižnici zadužena za programe i knjigu na hrvatskom jeziku. Inicijator je i realizator mnogih programa, kvizova za poticanje čitanja, brojnih suradnji kako i Srbiji tako i u Hrvatskoj, te promicateljica uvođenja novih, suvremenih tehnologija u radu s djecom i mladima u cilju poticanja čitanja. Da u tome uspijeva i da radi pravu stvar potvrđuje i ova nagrada. Još jedna nagrada za njen trud i rad su sigurno i djeca, i to od vrtića do studenata, koji je s osmijehom i zagrljajem pozdravljaju, a koji su knjižnicu zavoľjeli upravo radi njenog pristupa i rada s njima.

► **Svatko voli dobiti priznanje za rad, a ovo je rekla bih još značajnije budući da je priznanje struke i to**

izvan naše zajednice u Srbiji. Koliko Vam znači ova nagrada?

Ovo je moja prva nagrada u području knjižničarstva i samim time je za mene posebna. Izuzetno sam počastvovana i sretna. Osim toga što je struka prepoznala moj rad, još mi je draže što je nagrada stigla iz matične domovine. Budući da u knjižnici radim programe na hrvatskom jeziku, posebno me raduje da smo vidljivi i u Hrvatskoj te da se prati naš rad, aktivnosti i programi koje mi ovdje u Srbiji provodimo.

► **Spomenuli ste u razgovoru da su Vas na dodjeli nagrada podržale i kolege iz drugih knjižnica u Zagrebu s kojima surađujete. Možemo li reći da je i ta gesta pokazatelj da ste na pravom putu?**

Često znam reći da su knjižničari jedna velika obitelj i to je doista tako. Kad god mi nešto treba u bilo kom gradu ili državi znam da se u knjižnicu uvijek mogu obratiti, i obrnuto. Tijekom proteklih godina u svom radu stekla sam sada već puno prijatelja knjižničara i oni su došli podržati me na dodjeli nagrada. To mi je bilo posebno drago, budući da su uz mene i dva studenta dobila nagradu i oni su naravno imali svoju obiteljsku pratnju, dok sam ja sama došla iz Subotice te sam mislila da će tako i ostati. No, kolege knjižničari su me ugodno iznenadili. Često se zna reći da su nagrade namještene i da nemaju više smisla. Smatram da to nije tako i da nagrada može biti pokazatelj da je nešto dobro ili bar na dobrom putu. Počastvovana sam i ponosna na ovu nagradu, a veliki broj kolega, kako iz Srbije tako i Hrvatske su mi čestitali i poticajno pisali. Ova nagrada je za mene i velika obveza nastaviti dalje te biti još bolja.

► **Ovu nagradu opravdava i sve ono što radite na promicanju knjige i pisane riječi. U posljednjih desetljeće i pol pokrenuti su brojni programi za poticanje čitanja. Koliko su oni bitni i uspiju li animirati djecu da uzmu knjige u ruke?**

Iako je sve i individualno, moram reći da kontinuirani rad uvijek donosi rezultate. Možda oni nisu odmah vidljivi, ali svakako ne izostaju. Mnogi od ovih kvizova i programa su nam pokazali da je vrijedilo i da su se djeca vraćala u knjižnicu. Mislim da svaki učenik koji nakon nekog kviza ili programa ponovno uzme knjigu u ruke opravdava postojanje istoga. Posebice jer živimo u užurbanom svijetu gdje se sve manje čita, a i ako se čita, mladi najčešće posežu za kraćim tekstovima na internetu ili čitaju e-knjige. Način njihove komunikacije je vrlo štur, rabe nepotpune rečenice, rječnici su im oskudni... Sve je to posljedica nečitanja. Da bi netko čitao, treba ga zainteresirati i naučiti voljeti čitati. U moru literature koja postoji sigurna sam da svatko može naći nešto za sebe. Često govorim izreku: »Dijete koje čita, postaje čovjek koji misli«. To je doista tako. Prije 15 godina sam započela veliku većinu kvizova u knjižnici i iz njih su se iskristalizirale zainteresirane skupine djece. U početku sam radila samo s mlađim uzrastom i kada su ta djeca narasla, onda su me upravo oni motivirali i tražili da osmislim program i za njih. Tako je među ostalim nastao Čitateljski klub za tinejdžere *Flâneuri*, koji je

istodobno i jedini čitateljski klub u Gradskoj knjižnici Subotica. Nažalost, pandemija ga je zaustavila, ali uskoro će ponovno biti aktivan. Djecu i mlade nije lako zainteresirati, ali ako im se posvetiš i pružiš zanimljiv sadržaj vraćaju stotruko. I ja mogu učiti od njih.

► **Tu su i aplikacije koje prate tijek čitanja. Je li to jedan vid motiviranja?**

Uvijek je dobro ako aktivnosti za poticanje čitanja povežemo sa suvremenim tehnologijama jer nove generacije s time odrastaju i potrebno im je malo doskočiti. Važno je da upražnjavaju čitanje bilo ono iz knjige, s interneta ili nekog drugog medija. Uz to obvezno ih treba naučiti kako da prepoznaju lažne od istinitih objava i gdje sve mogu i trebaju tražiti informacije.

► **Inicirali ste i realizirali razdvajanje fonda na hrvatskom jeziku iz fonda knjiga na srpskohrvatskom jeziku i postavili ga kao zasebni treći fond u Gradskoj knjižnici Subotica na svim odjelima. Kakav, odnosno koliki je fond knjiga na hrvatskom jeziku u knjižnici?**

Upravo tako. Razdijelili smo knjige, te imamo i fond na hrvatskom jeziku. Trudimo se pratiti koliko god je moguće nakladu, ali budući da se knjige nabavljaju iz inozemstva to je teško i skupo. Najčešće pribavljamo knjige putem darova pojedinaca ili Ministarstva kulture ili zahvaljujući suradnji s knjižnicama iz Hrvatske. No, ništa nemamo usustavljeno. Što se tiče lektire, tu smo solidno opskrbljeni, a značajno je i to da građani koji dolaze kod nas u knjižnicu, bilo djeca ili odrasli, ako ne nađu odgovarajuću knjigu na srpskom jeziku rado uzimaju i na hrvatskom. Nemamo veliki broj knjiga, ali se trudimo da zadovoljimo potrebe čitatelja.

► **Predsjednica ste Hrvatske čitaonice, koja djeluje već dva desetljeća. Poznate su manifestacije koje su u vašoj organizaciji, kao i izdavaštvo u proteklom godinama. Kakvi su planovi za novo desetljeće?**

Hrvatska čitaonica je osnovana početkom 2002. godine i popunila je tada upražnjen prostor na području hrvatske književnosti i jezika. Želja nam je nastaviti i dalje s našim programima kojih imamo različitih, od onih namijenjenih djeci i mladima te široj publici i užoj znanstvenoj sceni. Veoma važan segment našeg rada je i nakladnička djelatnost te godišnje izdamo od tri do pet knjiga, na što smo veoma ponosni. Trenutno je u pripremi i 7. knjiga iz edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova*, koja je poseban izdavački pothvat, a u izradi je i monografija udruge. Sve su to pisani tragovi za buduće generacije. Trudimo se pokriti i prostor dječje književnosti kojeg u zajednici nema, pa smo upravo radi toga izdali nekoliko knjiga, slikovnica, zbirki bajki, basni, pripovijedaka, zatim stripova, animiranih filmova i drugo, sve u cilju popularizacije narodne književnosti.

► **Jedan od, usudila bih se reći najvećih i najznačajnijih događaja koje organizirate za djecu jeste Entokamp. Od početne brojke od oko 20-30 djece, danas se uz 120 djece traži mjesto više. Što je to što čini ovaj petodnevni kamp posebnim?**

Jeste, za Etnokamp možemo reći da je uz našu glavnu manifestaciju, jedna od najznačajnija bar kada su u

pitanju za djecu. Mislim da je odlično osmišljen i da je dobro prihvaćen i kod roditelja i djece. Zaživio je i izvan naših granica, odnosno svake godine nam se pridruže i djeca čiji roditelji su rođeni Subotičani, ali žive u drugim državama. Razlog tome je što se u Etnokampu s djecom radi kroz igru, a pritom se vodi računa o nacionalnom identitetu, o našem naslijeđu, običajima i obvezno u korelaciji s nečim suvremenim, praktičnim. Tako djeca imaju brojne radionice od kojih su neke obvezne, a neke mogu birati. Uče se vještinama koje nemaju gdje učiti,

u Etnokamp pa smo već par puta organizirali neki izlet, druženje, odlazak na operu. Nadamo se da ćemo to moći nastaviti, raditi na našem osnaživanju kao zajednici.

► **Zapravo glavna manifestacija Hrvatske čitaonice i najveća književna manifestacija Hrvata u Srbiji jesu *Dani hrvatske knjige i riječi* – *Dani Balinta Vujkova*, koji su već poznati svima, no što je ono što ih čini posebnima?**

Dani hrvatske knjige i riječi – *Dani Balinta Vujkova* su namijenjeni svim dobnim i intelektualnim skupinama. U

prvenstveno onima koje su iz područja domaćinstva, te se tako u Etnokampu šiva, veze, kuha, hekla, štrika, betonira, radimo s drvetom, slamom, slikamo... U kampu se i pjeva, svira, glumi, recitira, ali i moli i igra. Njeguemo i svoju *lipu* bunjevačku ikavicu te hrvatsku riječ, običaje; potičemo njihov javni nastup, ohrabrujemo ih, učimo ih da budu samouvjereni, da svatko ima svoje kvalitete, da ih prepoznaju i razvijaju i da takvi različiti činimo prelijepi mozaik hrvatske zajednice. U Etnokampu s djecom, kojih sad već nekoliko godina ima uvijek po 120, radi oko 65 volontera različite dobi, od mladih do onih u trećoj dobi. I ovo zajedništvo generacija nas čini posebnim. Spoj mladosti i iskustva se pokazao kao dobar. Trudimo se svake godine volontere nagraditi za vrijeme i trud koji ulažu

sklopu ove četverodnevne najveće književne manifestacije Hrvata u Srbiji održava se nekoliko programa koji okupljaju književnike, znanstvenike, jezikoslovce, knjižničare, djecu vrtićke, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, nastavnike, brojnu publiku i druge. Organiziramo znanstveno-stručni skup sudionika iz Srbije, Hrvatske i Mađarske, nakon kojeg tiskamo Zbornik radova, program za djecu naslovljen *Narodna književnost u školi* – u spomen na **Balinta Vujkova Didu**, književni salon, imamo i program za srednjoškolce, izložbu knjiške produkcije Hrvata iz Srbije između dvaju Dana, polaganje vijenaca na bistu Balinta Vujkova te multimedijalnu večer s dodjelom književnih nagrada. Velika manifestacija koja se održava u mjesecu knjige.

► **Nemoguće je izostaviti i Smotru recitatora na hrvatskom jeziku, koja okupi djecu iz cijele Vojvodine. Možemo li reći da je to rasadnik lijepe riječi, poticanja djece da govore svojim materinjim jezikom i dijalektima (bunjevačkom i šokačkom ikavicom)?**

Smotra recitatora je zaista rasadnik lijepe riječi. Ovdje kod djece razvijamo ljubav prema poeziji i njezinom lijepom kazivanju na svom materinjem jeziku, bilo dijalektu ili standardnom književnom jeziku, što je veoma važno za razvijanje svog nacionalnog identiteta i pripadnosti. Ujedno se osnažuju kao ličnosti. Uče se javnom nastupu. Bitno je naglasiti da Smotru uvijek prati i nagradni put u Hrvatsku, najčešće Osijek, a tu dodatno gradimo zajedništvo. Za sudjelovanje djeca uvijek na dar dobivaju knjigu, te ih tako ponovno potičemo na čitanje. Trudimo se da dobiju nove, vrijedne, kvalitetne i atraktivne knjige iz Hrvatske i da ih individualizirano dijelimo kako bi knjiga bila baš pravi dar za njih, za svakog posebice.

► **Više od desetljeća radite kao suradnica tjednika *Hrvatska riječ* i podlistka za djecu *Hrcko*, pišete i za Katolički list *Zvonik*, *Subotičku Danicu*, članica ste uredništva Časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* gdje ste i autorica rubrike *Kulturno-društveni dokumentarij*. Kolika je po Vašem mišljenju važnost izlaženja spomenutih izdanja?**

Važnost je neprocjenjiva. Svako izdanje je u svojoj domeni od velikog značaja. Mislim da smo vrlo skromni kada su u pitanju časopisi za djecu, osobito jer je *Hrcko* jedini časopis koji izlazi na hrvatskom jeziku na ovim prostorima, te mu je time važnost još veća. Rubrika na koju sam jako ponosna i u kojoj veoma uživam jeste *Hrckov kuhar*. Kad obilazim djecu u njihovim domovima, uvijek dobivam i povratnu informaciju i to me osobito raduje. Djeca to čuvaju, izrezuju. Tako me je jedna djevojčica zamolila da joj nabavim broj koji joj je nedostajao kako bi kompletirala vlastitu kuharicu izrezanu i zalijepljenu u bilježnici. To je ono zbog čega *Hrcko* i treba postojati. Osobito mi je lijepo raditi na *Novoj riječi*, uživam popisujući sve važne događaje iz naše zajednice u protekloj godini, tako se i ponovno prisjećam mnogih od njih. Kada ih sve posložim na jednom mjestu, još sam ponosnija što sam pripadnica hrvatske zajednice u Srbiji, vidljivo je bogatstvo programa koji se nude. U biti, ljubitelj sam kronologija, bibliografija i drugih vidova sumiranja urađenog. Nakon nekog vremena mogu biti dobar pokazatelj završenog, ali i analiza, odnosno kako dalje.

► **Imate više nego uspješnu suradnju s učenicima u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku. Kako gledate na ove odjele i kolika je po Vama važnost da se djeca obrazuju na svom materinjem jeziku?**

Školovanje djece na materinjem jeziku je nemjerljivo važno, mislim da to svi znamo. E, sad koriste li to svi je već neka druga tema. Osim kvalitetnog obrazovanja, ono nudi i ono drugo, po meni još važnije, a to je pripadnost zajednici, razvijanje osobnosti i nacionalnog identiteta, njegovanje tradicije i naslijeđa, osnaživanje u svakom smislu, a posebno mjesto ima i vjerski odgoj. Također, važno je da djeca znaju jezik sredine u kojoj žive jer ih to

čini bogatijima i intelektualno jačima. Ono što mogu potvrditi jeste da se u nastavi na hrvatskom jeziku posebna pozornost obraća na knjigu i čitanje. Sva djeca, od vrtića pa do kraja srednje škole, svake godine posjećuju Gradsku knjižnicu Suboticu radi sudjelovanja u brojnim različitim programima. Imamo aktivnosti s onima najmanjima, za osnovce organiziramo kvizove *Čitam i skitam*, *Čitanjem do zvijezda* i Nacionalni kviz za poticanje čitanja dok srednjoškolci imaju kviz *Mreža čitanja*. Tu su i sati obrade lektire, kreativne radionice, *Narodna književnost u školi* i drugo. Knjižnica im je drago mjesto i svu djecu poznajem te znam i njihove kvalitete i interesiranja kao i na koga mogu računati. Mislim da im nastava na hrvatskom jeziku samo pomaže bolje upoznati sebe, odrastanju među svojim, ali isto tako uče i poštivati druge. To mogu i osobno potvrditi jer je i moj sin bio u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku, od vrtića pa do fakulteta.

► **Nije novo vidjeti Vas i na pozornici, ne samo u ulozi voditeljice, nego ste se oprobali i u amaterskoj glumi i to godinama unazad, te ste i članica Književno-teatarskog kružoka. Kako vidite današnju glumačku (amatersku) scenu u hrvatskoj zajednici?**

Vidljivo je da imam puno aktivnosti i programa, ali moj odlazak u Književno-teatarski kružok, odnosno na probe, za mene je odmor. Točnije, to je mjesto gdje punim »baterije«. Gdje se ugodno osjećam, psihički odmorim i mislim da svatko treba imati takvo neko mjesto gdje može uživati. Pri tom mislim da svatko svoj talent treba koristiti. Volim misliti da imam neki mali talent za glumu i javni nastup. Drago mi je kada vidim da i diljem Vojvodine ima mjesta gdje su prisutne amaterske dramske skupine. Više puta sam na takvim susretima od profesionalnih glumaca čula kako amaterska scena, iako možda nema tehničke mogućnosti i nije educirana na akademijama umjetnosti, ima srce i dušu, da u stvari ljudi to žive. Mislim da je to vidljivo i kada je u pitanju naša zajednica. Osobito me raduje što tu vidim mlade koji su kao djeca bili upravo recitatori, voditelji glumci, animatori... Oni su sada pokretači novih ili već postojećih kulturnih programa, organizatori i realizatori. Nastavljaju ono što je njima pruženo, i to isto pružaju novim generacijama. To smatram izuzetno važnim. Lijepo je i ohrabrujuće vidjeti kako se kotač kotrlja dalje.

► **Nismo uspjeli obuhvatiti sve ono gdje ste aktivni, prosto je nemoguće. Spomenut ću i da ste članica Katoličkog društva *Ivan Antunović*, da ste pet godina imali autorsku emisiju *Čuvari naše baštine* na valovima Radio Marije Srbije gdje ste i članica Skupštine, da ste aktivni u svojoj župi, zboru, da pomažete oko izrade bunjevačke nošnje, koju i sama rado oblačite. Znam da puno toga radite i noću, pa za kraj imam jedno osobno pitanje: spavate li nekad?**

Ponekad (smijeh). Istina je da ne spavam puno, jer smatram da bih to vrijeme mogla bolje iskoristiti, ali da, kako bih funkcionirala, ipak moram spavati, pa spavam kratko, ali kvalitetno. Često i tijekom noći znam raditi, kad sve utihne, što i nije dobro, ali je tako.

Radionica o mehanizmima zaštite medijskih radnika

»Da novinari budu jedni uz druge«

Veliki broj novinara u Srbiji ne zna da postoji Stalna radna grupa za sigurnost novinara, kao ni posebni mehanizmi zaštite koji se tiču prijavljivanja kaznenih djela i hitnog postupanja policije i tužiteljstva

Osim Kaznenim zakonikom i Zakonikom o kaznenom postupku, kaznenopravna zaštita novinara definirana je i drugim mehanizmima koji su uspostavljeni prije svega kao rezultat rada Stalne radne grupe za sigurnost novinara, koja je osnovana krajem 2016. godine. Mehanizmi zaštite medijskih radnika bili su u fokusu radionice »Prepoznavanje diskriminacije, ostvarivanje zakonskih prava, senzibilizacija u multikulturalnom kontekstu« koju je Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) organiziralo u Subotici.

Cilj radionice je bio da se na jednom mjestu okupe lokalni novinari, ali i predstavnici lokalne samouprave, pravosuđa i policije, te da se na taj način omogući njihova bolja međusektorska suradnja.

Posebna zaštita

Kako je na radionici ukazao zamjenik javnog tužitelja u Osnovnom javnom tužiteljstvu u Subotici **Damir Dolmagić**, prijetnje usmjerene na život i tijelo predstavljaju najčešći vid ugrožavanja sigurnosti novinara u Srbiji. Drugo kazneno djelo koje se potencijalno može dogoditi na štetu novinara je proganjanje koje mora imati određeni kontinuitet, a česte su i privatne tužbe vezane za uvrede ili iznošenje u javnost povjerljivih osobnih informacija.

Dolmagić ističe i kako se novinarima i drugim medijskim radnicima garantira posebna zaštita, koja podrazumijeva pravo na olakšano prijavljivanje kaznenih djela i žurno postupanje policije i tužiteljstva kada su u pitanju kaznena djela izvršena na štetu tih osoba. Također, uvedene su i kontakt točke za zaštitu novinara, a u pitanju su osobe iz novinarskih udruženja, tužiteljstva i policije.

»Prema obveznom uputstvu republičkog tužitelja, kontakt točke obavezne su u roku od 24 sata od informacije da se dogodilo kazneno djelo na štetu novinara formirati predmet i dodijeliti ga u rad konkretnom zamjeniku tužitelja, a on je dužan u roku od 48 sati pozvati oštećenog novinara i obaviti obavijesni razgovor. Dalje se postupa kao i u drugim kaznenim djelima«, rekao je Dolmagić.

Kontakt točke

Na radionici je ocijenjeno kako veliki broj novinara u Srbiji i ne zna da postoji Stalna radna grupa za sigurnost, kao ni mehanizmi za efikasniju prijavu prijetnji. Direktor za pravne poslove NDNV-a i odvjetnik **Veljko Milić** pozvao je novinare u Srbiji da koriste mehanizme koje je ustanovila Stalna radna grupa za sigurnost novinara i da prijavljuju prijetnje koje dobivaju.

»Svako novinarsko ili medijsko udruženje koje je član Stalne radne grupe ima svoju kontakt točku koja je novinarima, koji su članovi tog udruženja, dostupna 24 sata. Pošlo se od pretpostavke da novinari imaju najviše povjerenja u ljude koji su u tim udruženjima i zbog toga su te kontakt točke iz udruženja. Sve policijske uprave u Srbiji, kao i sva tužiteljstva imaju određene kontakt točke koje su dužne postupati u predmetima kada postoji osnovna sumnja da je izvršeno kazneno djelo na štetu novinara. Onog momenta kada novinar pozove kontakt točku u udruženju i prijavi da se desio neki događaj koji može predstavljati kazneno djelo, kontakt točka iz udruženja također ima dostupna 24 sata ostale kontakt tačke u policiji i tužiteljstvu, poziva ih i prijavljuje kazneno djelo«, kazao je Milić.

Programski direktor NDNV-a i profesor na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu **Dinko Gruhonjić** pozvao je novinare da obvezno prijavljuju prijetnje kojima su izloženi i da ne šute o njima, jer je »javnost jedini naš saveznik i jedina naša potencijalna zaštita«. Po njegovim riječima, novinari u manjim lokalnim sredinama znatno su više ugroženi nego novinari u Beogradu ili Novom Sadu, koji su »ipak pod svjetlima reflektora«.

Umrežavanje i solidarnost

I šefica Odsjeka za medijske studije Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, a ujedno i koautorica publikacije »Lokalni novinari diskriminirani, medijski natječaji u službi propagande« prof. **Smiljana Milinkov** ukazala je kako su pritisci na novinare izraženiji na lokalnu.

»Na lokalnu su izraženiji pritisci na novinare i novinarke jer se radi o manjim sredinama, gdje se ljudi mnogo bolje poznaju, pa je lakše i zatvarati se u grupe u smislu nedavanja izjava ili informacija, a s druge strane, pritiscima se povinuje i šira zajednica u smislu da se novinari ignoriraju, bojkotiraju ne samo kad je riječ o institucijama nego i običnim građanima koji ne žele iznijeti svoje mišljenje. A funkcija medija upravo je da se bave problemima građana«, rekla je Milinkov.

Govoreći o jačanju otpornosti na ove izazove, ukazala je na neophodno povezivanje unutar same novinarske zajednice, »da se ojača umrežavanje i solidarnost – da novinari budu jedni uz druge, a ne da se ignoriraju novinari i novinarke koji profesionalno rade svoj posao«.

»Nijedna se osoba ne može sama nositi s problemom, niti se novinarska zajednica može sama boriti s problemima bilo da se radi o nasilju ili ignoriranju. Isto tako, ništa se ne može procesuirati bez sudjelovanja institucija, niti biti sankcionirano«, rekla je Milinkov.

76 predmeta lane

U Izvješću o radu Stalne radne grupe za sigurnost novinara za 2022. godinu zaključuje se kako je, iako se podaci o napadima na novinare i druge medijske profesionalce koje vode Republičko javno tužiteljstvo i novinarska udruženja razlikuju, prije svega zbog različite meto-

dologije, broj napada na novinare i dalje zabrinjavajući. Kako se u izvješću navodi, tijekom 2022. godine zabilježeni su veoma ozbiljni slučajevi napada na medije i novinare, na koje je Stalna radna grupa reagirala adekvatno i sukladno Pravilniku o radu ovog tijela. Prema službenoj bazi podataka Republičkog javnog tužilaštva u periodu od 1. siječnja do 31. studenoga 2022. godine, formirano je 76 predmeta u vezi s kaznenim djelima počinjenim na štetu novinara. Prvostupanjska ili konačna odluka donijeta je u 25 predmeta, što predstavlja 32,89% od ukupnog broja. U usporedbi s 87 formiranih kaznenih predmeta u 2021. godini može se reći da je registriran manji pad broja napada.

Na prvoj liniji

Nezavisno udruženje novinara Srbije pokrenulo je online platformu za sigurnost novinara *Na prvoj liniji* (prvalinija.nuns.rs) na kojoj se nalaze resursi i alati koji pomažu redakcijama i novinarima da ispravno postupaju u slučaju online pretnji upućenih njima. Sajjt je nastao kao posljedica učestalih napada na novinare, a posebno onih online. Samo u prošloj godini je bilo prijavljenih 136 napada/prijetnji upućenih novinarima, od čega je online bilo 51, navode u NUNS-u.

Među ostalim, u izvješću se navodi kako ohrabruje činjenica da su u posljednje dvije godine za neke veoma ozbiljne slučajeve izrečene kazne zatvora, neke efektivne, a u nekim slučajevima kućni zatvor. Također, hitna reakcija tužiteljstva i policije u prvim inicijalnim fazama postupka uočena je u velikom broju slučajeva, međutim, problem predstavljaju kasnije faze postupka koje, po mišljenju novinarskih i medijskih udruženja, i dalje dugo traju. Kada se gledaju zbirni podaci od početka 2016. godine i dalje je veliki broj neriješenih slučajeva, a posebno zabrinjava veliki broj slučajeva koji se nalaze u evidenciji nepoznatih počinitelja.

Veliki broj prijetnji i napada se, kako se navodi, još uvijek ne prijavljuju policiji i tužiteljstvu što govori da i dalje postoji nepovjerenje novinara u institucije. Stoga je, dodaje se, neophodno raditi na podizanju povjerenja i poboljšanju odnosa između medijske zajednice i države.

Radionica »Prepoznavanje diskriminacije, ostvarivanje zakonskih prava, senzibilizacija u multikulturalnom kontekstu« dio je projekta »Mreža otpornosti za zaštitu novinara od diskriminacije i unaprjeđenje međusektorskog povjerenja u multietničkim zajednicama u Srbiji«, koji podržava Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske u Beogradu, u okviru projekta MATRA.

D. B. P.

Očekujući prometne gužve

U vojvođanskom dnevnom listu na mađarskom jeziku krajem veljače (dvo broj 25/26) dogradonačelnik Subotice **Imre Kern** je dao jedan duži intervju pod naslovom »Promet Subotice je pred ogromnim promjenama«. Povod je početak radova na izgradnji subotičke dionice »brze pruge Srbije«. Sve je počelo prije trideset godina kada je posebna komisija EU 1992. godine definirala važne »paneuropske infrastrukturne koridore« za budućnost (željeznički i drumski promet). Tako Koridor 10 vodi od Salzburga do Soluna i prolazi kroz Srbiju u duljini od 874 km (37% koridora). Tada je aktualna vlast željezničku prugu kroz Srbiju proglasila projektom »Brze pruge Srbije« (BPS). Godinu dana kasnije potpisan je predgovor s francuskim kompanijama koje su bile lideri u tom području. Izgrađen je dio tračnica između Beograda i Stare

Uskoro počinju radovi?!

Pazove i »triangl« (raskrižje tri glavna pravca) kod Šida. Tu se i stalo. Srozavanje željezničkog prometa je posebna priča. Prije nekoliko godina, kao iz bajke, pojavili su se Kinezi koji su željeli izgraditi »novi (željeznički) put svile« koji bi se završavao u Solunu. Njihovi planovi su se uklopili u dalekosežne planove EU i tako plan BPS ponovo postaje aktualan i financiran s više strana. Dionica između Beograda i Novog Sada je gotova i krenulo se u realizaciju dijela pruge Subotica – Novi Sad. Rokovi su kratki, a posao je izuzetno složen, jer postojeću devastiranu traku treba potpuno rekonstruirati zajedno s podgrađom i naravno treba izgraditi drugu, paralelnu tračnicu. Znalo se sve ovo i prije trideset godina, ali skoro ništa nije poduzeto. Primjerice, nije izvršena pravedna eksproprijacija potrebnog zemljišta (valjda je to sada urađeno do kraja), zatim, po zakonu, treba izvršiti (u kratkom roku) tzv. zaštitna arheološka iskopavanja, što se i radi; bezbroj arheoloških ekipa je na terenu i sudeći po novinskim izvještajima nađeni su ostaci naselja počevši od kamenog doba sve do srednjeg vijeka. Budući da će brza pruga biti ograđena zaštitnom ogradom, slično kao autoceste, i nema nikakvih križanja u

nivou s ostalim prometnicama, potrebno je izgraditi nove nadvožnjake i podvožnjake, ali potrebno je i rekonstruirati starije. Po izjavi Imrea Kerna, Subotici od Malog Beograda do Kelebije pripada 38 km (cca trećina) pruge na kojoj će biti izgrađeno više od 15 nadvožnjaka (uglavnom za željeznicu), odnosno podvožnjaka za drumski promet.

Kako je nastao današnji promet Subotice?

Početak sedamdesetih godina nije baš bio uspješan za grad, jer je 1972. Paličko jezero doživjelo ekološku katastrofu. Sanacija nazvana »Akcija stoljeća« trajala je šest godina, a po meni ni danas nije potpuno izvršena. Gradski oci, saznajući da će država graditi međunarodni EP-5 put, odlučili su provući ga kroz grad (iako je planom bilo drugačije definirano) ne bi li riješili problem mnoštva neasfaltiranih ulica o trošku države. Da bi se ova ideja realizirala, bilo je potrebno put proširiti na četiri trake, naravno na uštrb tramvaja od Aleksandrova do Palića. Vjerojatno su mislili: jezero i banja Palić nisu u funkciji, a u industrijsku zonu Šandora radnike će prevoziti autobusi. Tako je subotički tramvaj izvršio posljednju vožnju početkom travnja 1974. Ja bih ova događanja nazvao »loša prometna akcija stoljeća«. Autocesta kroz grad je vremenom postala nesnošna, najviše zbog tranzitnog teretnog prometa; a javni prijevoz nije ni danas dobro riješen. Drugo krupno ulaganje u promet bilo je izgradnja »Novog autobusnog kolodvora« čime je otežana veza dva putnička oblika prometa. Ona se mogla realizirati nakon iseljenja Tvornice vagona *Bratstvo* i bliže željezničkom kolodvoru, ali je prvo neki tržišni centar, a nakon toga benzinska crpka dobila prioritet nasuprot autobusnog kolodvora.

Palički podvožnjak i Majšanski most

Trenutno planirana brza pruga Beograd – Budimpešta u našem gradu križa se s ulicama preko »mostova« na tri mjesta: s Lošinjskom ulicom (kod tvornice *Pionir*), na Paličkom putu i preko Majšanskog mosta. Po Kernovim riječima, potrebno je potpuno rekonstruirati ove tri građevine, to jest graditi će se nove. Sasvim se možemo složiti s dogradonačelnikom da će izgradnja novog mosta na Paličkom putu biti složen zadatak, uz to vezan i za rok. Budući da tu prolaze glavni vodovi *Toplane*, radovi mogu početi završetkom sezone grijanja, tj. od 15. travnja i trebaju biti uglavnom završeni do početka sljedeće sezone grijanja, tj. do 15. listopada. Na mostu će biti deset tračnica i riješit će se i odvod vode (kišnice), tvrdi Imre Kern. Nisam vidio projekte, ali to će svakako biti izazovan posao. Što će se desiti s Majšanskim mostom koji je također neuralgična prometna točka? O tome ćemo pisati u nastavku.

Ima toga još...

Fanovi *Alana Forda* zacijelo se sjećaju epizode u kojoj tajni agent Jeremija na pitanje liječnika na što se žali odgovara na bolove unutra i vani, sprijeda i pozadi, od gore i od dolje, dodajući kako »ima toga još«. Sličan odgovor mještana prigradskih naselja stranac bi zacijelo dobio na pitanje što im nedostaje. Kao u zboru uslijedili bi: asfaltirane ulice, trotoari, vodovod i kanalizacija, stanje s ambulantom, poštom i uličnom rasvjetom nije baš najzdravije, neuređeno središte mjesta, zapuštena ili nepostojeća dječja igrališta... a pod »ima toga još« zacijelo bi se našao i neki divlji deponij ili možda neki tegljači koji svakodnevno uništavaju oronule ceste i kolnike i tresu temelje kuća.

Tako, uglavnom – s manje ili više razlika – danas izgleda slika nekog od 19 prigradskih naselja na teritoriju Grada Subotice, pa je i pitanje treba li nešto na njoj mijenjati posve suvišno. Pitanje je samo – kako? U prošlom broju na ovom istom mjestu postavili smo pitanje »treba li i može li Grad Subotica biti podijeljen na općine« kao jedno od mogućih rješenja problema s kojima se svakodnevno suočava oko 30.000 građana. Prije odgovora, razmotrimo ukratko opcije.

Zakon o lokalnoj samoupravi, u članku 18., takvu mogućnost dopušta pod uvjetom da općina ima najmanje 10.000 stanovnika. Podijeljen na Bajmak, Čantavir i Palić s pripadajućim naseljima Grad bi mogao imati (najmanje) tri općine koje bi, prema članku 20., imale svoj statut, proračun, prostorni i urbanistički plan i program razvoja čime bi se omogućilo uređivanje, obavljanje i razvoj komunalnih djelatnosti, korištenje građevinskog zemljišta i poslovnog prostora; staralo o izgradnji, rekonstrukciji, održavanju i korištenju lokalnih cesta i ulica kao i o zadovoljavanju građana u području prosvjete, razvoju i unaprjeđenju turizma, obrtništva, ugostiteljstva i trgovine, a na raspolaganju bi im bilo i donošenje i realizacija programa za poticanje lokalnog ekonomskog razvoja i privlačenje novih investicija (međunarodni natječaji ili prekogranična suradnja, pri-

mjerice); skrb o zaštiti životnog okoliša, kao i unaprjeđenje i korištenje poljoprivrednog zemljišta kao i provedba politike ruralnog razvoja.

Nabrojana inventura prava predstavlja samo dio mogućnosti koje bi prigradskim naseljima u formi općina stajale na raspolaganju, a kako veli stari dobri Jeremija »ima toga još«. Samo treba zaviriti u Zakon, pročitati ga, razmisliti o njemu i na koncu donijeti vlastiti zaključak. Na taj način u teoriji već imamo jedan od dva odgovora na pitanje »treba li i može?«. Može.

Tko bi, onda, trebao razmisliti i donijeti odgovor na upit »treba li«? Prije svih sami stanovnici prigradskih naselja, jer nitko drugi u njima ne živi osim njih samih. Kako je, međutim, pojam građanske inicijative kod nas ispod razine Engleske XIX. stoljeća, peticijska i uspješno realiziran referendum glede ovoga pitanja više spada u domenu utopije negoli realne procjene ostvarivanja postojeće mogućnosti. Mogle bi se, naravno (samo kada bi htjele ili smjele, svejedno) ovim pitanjem pozabaviti i političke stranke, napose one kojima je decentralizacija jedan od stupova programa i praktičnog djelovanja. Tek bi tu, međutim, moglo doći do višestrukih prepreka, jer u duboko centraliziranoj zemlji kakva je naša svaki novi vid teritorijalne organizacije u javnosti (posebno vlasti) više se doživljava kao separatizam negoli kao pragmatizam na opću korist. Uz to, ne treba zaboraviti niti na desetljećima gajene i duboko ukorijenjene korumpiranost, oportunizam i karijerizam kao osobine koje krase najveću većinu ovdašnjih političara. Plus lijenost da se u praksi u djelo provede ono za što se na papiru zalaže.

Stoga, konačno, odgovor na pitanje »treba li stanovnicima prigradskih naselja omogućiti formiranje općina« u praksi već u startu djeluje kao idealističko i primjereno svijesti nekih budućih naraštaja, a ovoga svakako ne. Odgovor na ono drugo pitanje (»može li?«) sam se po sebi podrazumijeva: teško.

Na koncu, i još jedan problem. Isti taj Zakon o lokalnoj samoupravi predviđa da se Gradom može zvati jedinica lokalne samouprave koja ima najmanje 100.000 stanovnika. Oduzimanjem Subotici tridesetak tisuća građana od prošle godine 124.000 popisanih lako se dolazi do zaključka da ni ona više ne ispunjava kriterije da bi se gradom mogla zvati. Ali, ako pogledamo isti taj popis, niti Grad Sombor sa svojih 71.500 stanovnika (uključujući i mještane prigradskih naselja) ne ispunjava taj uvjet, pa opet nitko njegov status ne dovodi u pitanje. Stoga, opet mali ispravak odgovora na pitanje »treba li nešto mijenjati«? Treba. Jer... sve je relativno. A zacijelo ima toga još.

Z. R.

Život u naseljima gdje žive Hrvati (IV.)

Donje Podunavlje – loši uvjeti za život

Dvorane u kojima bi se mogao okupiti veći broj ljudi su neuvjetne, knjižnice davno zatvorene, kao i banke, a u Plavnu i Bođane liječnik dolazi tek nekoliko sati tjedno

Plavna, Vajska, Bođani i Bač mjesta su Donjeg Podunavlja u kojima živi znatan broj Hrvata i sva mjesta su na teritoriju Općine Bač. Budući da podaci o nacionalnoj pripadnosti iz posljednjeg popisa stanovništva još nisu objavljeni, službeni su oni iz popisa 2011., a prema tim podacima u ova četiri mjesta živi 1.209 Hrvata, što čini skoro 8,5 posto stanovnika ove općine. Hrvatske udruge djeluju u Plavni, Vajskoj i Baču.

Mjesta bez domova kulture

Izuzimajući Bač kao općinsko sjedište, najveće mjesto je Vajska. Na popisu stanovništva iz 2011. godine imala je 2.834 stanovnika, a Hrvata je bilo 320. Vajska je mjesto u kome aktivno radi mjesna hrvatska udruga, ali mogućnosti za organiziranje događaja s većim brojem ljudi u selu nema, jer ne postoji dom kulture. Postoji prostor u Vatrogasnom domu, ali je on u lošem stanju i neuvjetan je za korištenje.

»Dom bi se mogao srediti, ali Savjet Mjesne zajednice i lokalna samouprava nisu poduzeli ništa da se on uredi. Zato smo primorani naše veće manifestacije, kao što je Šokačko veče, organizirati u privatnom prostoru za koji i plaćamo komercijalnu cijenu. Imamo našu Šokačku kuću, ali tu možemo primiti oko 80 ljudi, i to samo ljeti, jer je riječ o otvorenom prostoru«, kaže predsjednik MO DSHV-a **Dario Bošnjak**.

Govoreći o komunalnoj infrastrukturi u selu, Bošnjak kaže da selo ima vodovod, kanalizacije nema; kroz selo je za sada razvučen samo magistralni plinovod, te kućanstva još nemaju mogućnost priključenja i korištenja plina. Sve ulice u selu su asfaltirane. Vajska ima ambulantu i liječnik u selu radi svakoga dana. Uz osnovnu školu, Vajska ima i vrtić.

»U selu nema banke, mjesni ured radi tek dva-tri puta tjedno, te smo ukoliko nam treba banka ili neki dokument iz mjesnog ureda primorani ići do Bača«, kaže Bošnjak.

Kao veliki problem u Vajskoj Bošnjak ističe pitanje zaštite okoliša, a problem su spalionice otpada na kojima se spaljuju plastika i druge sekundarne sirovine kako bi se izdvojio bakar.

»Ukoliko u skorije vrijeme ne reagiraju lokalna samouprava i država, bojim se da će Vajska postati jedna ekološka bomba. Nekada danima ne možemo disati. Mislim da bi država tu trebala prvo djelovati sankcijama, a onda i edukacijom ljudi koji se bave skupljanjem sekundarnih sirovina«, upozorava Bošnjak.

Selo Plavna ima po popisu iz 2011. godine 1.152 stanovnika, a Hrvata je oko 300. Mjesna hrvatska udruga, koja je aktivna u selu, nema svoj prostor. Nošnja i instrumenti, knjige, arhiva udruge stoje u neuvjetnoj prostoriji, koja je nekada bila trgovina i koju su na korištenje dobili od mjesne zajednice, a članovi udruge okupljaju se u pastoralnom centru.

»Nekadašnje kino moglo bi se uz nevelika ulaganja urediti i osposobiti za održavanje određenih programa. Danas je taj prostor skladište poljoprivrednih proizvoda. Za naše manifestaci-

je i druge programe koristimo prostor Vatrogasnog doma. Savjet MZ maksimalno izlazi u susret udrugama u selu, pa taj prostor, kao i prostor nekadašnje trgovine koristimo bez naknade«, kaže **Igor Probojčević**, koji se prije pol godine prihvatio mjesta predsjednika HKUPD-a *Matoš*.

Plavna ima vodovod, kanalizaciju nema, sve ulice imaju asfalt.

Probojčević kaže da je selo živjelo do rata, jer je bilo vezano s Vukovarom, prije svega zbog trgovine, jer su gotovo cjelokupnu poljoprivrednu proizvodnju mještani Plavne prodavali u Vukovaru.

»Mislim da nema kuće u Plavni koja nema nekoga od obitelji u Vukovaru, a zaobilaznim putem to nam je sada oko 100 kilometara«, kaže Probojčević i dodaje da selu nedostaje i vrtić, jer roditelji koji rade, a nemaju pomoć šire obitelji, nemaju gdje ostaviti djecu budući da u selu postoji samo pripremno-predškolski program.

Liječnik samo povremeno

Po popisu iz 2011. u Bođanima imaju tek nešto više od 1.000 stanovnika, a katolika je 163. Misa na hrvatskom je jednom tjedno, a drži je župnik iz Vajske. U Bođanima nema hrvatske udruge, a **Josip Dumendžić Meštar**, aktivni član hrvatske zajednice, kaže da nema podataka o tome je li u selu nekada bilo hrvatske kulturne udruge.

»Nisam čak ni od svog djeda čuo da je nekada bila hrvatska udruga u Bođanima. Bilo je kulturno-umjetničko društvo koje nije bilo nacionalno određeno i u kome su članovi bili mještani različitih nacionalnosti«, kaže Dumendžić.

Na pitanje o uvjetima života u selu Dumendžić kaže da je većina ulica asfaltirana, kućanstva su priključena na seoski vodovod, ali kao i u većini manjih mjesta ni u

Bođanima nema kanalizacije. U selu su dvije trgovine i ljekarna.

»Imamo i seosku ambulantu, a liječnica dolazi iz Vajske i to tri puta tjedno po dva sata«, kaže Dumendžić.

Liječnika samo povremeno imaju i u Vajskoj.

»Liječnik nam dolazi nekoliko puta tjedno, a koliko će to biti ovisi od raspoloženja u Domu zdravlja u Baču, a liječnika dijelimo sa susjednim selom«, kaže Probojčević.

Dom kulture u Bođanima ne postoji, kino dvorana danas je lovački dom, zatvorena je i knjižnica.

»Škola je od prvog do četvrtog razreda, prvašića je sada osmero. Nakon četvrtog razreda đaci putuju u Vajsku u školu«, kaže Dumendžić.

Mještani Bođana uglavnom se bave poljoprivredom, a oni koji su uposleni putuju na posao u veća mjesta, jer u selu nema nikakvog proizvodnog pogona. Iako im je granica s Hrvatskom blizu, Hrvatska je Bođanima ipak daleko jer su najbliži granični prijelazi Bačka Palanka – Ilok i Bogojevo – Erdut udaljeni više od 30 kilometara, u jednom smjeru.

»Značilo nam je dok je do 2013. godine išla skela. Nama je zračnom linijom Vukovar daleko 10 kilometara. Do ulaska Hrvatske u Europsku uniju Dunav se mogao prijeći nekoliko puta dnevno skelom *Glubica*. To nam je puno značilo, jer se jednostavno moglo prijeći, obaviti kupnju ili neke druge poslove i vratiti isti dan«, kaže Dumendžić.

Ono što sugovornici ističu kao najveći nedostatak mjesta u kojima žive je mogućnost zapošljavanja. Oni koji se ne bave poljoprivredom nemaju mogućnost zaposlenja u svom mjestu već na posao putuju u Bač, Odžake, Bačku Palanku. Mladi koji odlaze zbog školovanja kasnije se uglavnom ne vraćaju u svoja mjesta.

Z. V.

Veća sredstva za poljoprivredu u proračunu Grada Subotice

Sa sedam na 55 milijuna

»Trebamo biti u boljoj komunikaciji, a ne da ja njih zovem, ostavljam poruke i da mi se danima nitko ne javi. Stalno smo ih podsjećali da nam je gradonačelnik Bakić dao pismeno obećanje da ćemo biti dio kreiranja proračuna. Mi ne želimo nikome postavljati ultimatum, zar vam uopće i izgleda da smo u takvom položaju?« zaključuje predsjednik Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice Miroslav Matković

Na posljednjoj sjednici Skupštine grada Subotice usvojen je Program mjera podrške za provođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja Grada Subotice za 2023. godinu. Kroz Program je predviđena pomoć poljoprivrednicima od 55 milijuna dinara, dok je prošle godine iznosila sedam milijuna. Ovo značajno povećanje u odnosu na prošlu godinu rezultat je prošlogodišnjih prosvjeda poljoprivrednika i na koncu pismenog obećanja gradonačelnika **Stevana Bakića** kako će im Grad osigurati pomoć.

Mjere podrške podrazumijevaju raspisivanje natječaja za poticaje za regresiranje troškova reproduktivnog materijala (umjetno osjemenjavanje) i sufinanciranje kamata za poljoprivredne kredite. Kroz program je predviđena investicija u fizičku imovinu poljoprivrednih gospodarstava, pomoći za osiguranje usjeva, plodova, višegodišnjih zasada, rasadnika i životinja, kontrolu plodnosti tla, sufinanciranje troškova veterinarskih usluga i nabave lijekova, cjepiva i vitamina za odgajivače svinja i goveda i organizaciju promotivnih aktivnosti, koje su povezane s poljoprivrednom proizvodnjom.

Pomoć dobra, ali nedovoljna

Za usvajanje Programa na sjednici Skupštine glasovali su i vijećnici Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Vijećnik **Vinko Stantić** obratio se za govornicom ističući velike potrebe poljoprivrednika nakon dvije sušne godine i zbog povećanih troškova za proljetnu sjetvu.

»Pozdravljam Grad što je donio odluku da pomogne poljoprivrednicima u ovim teškim trenucima. Prošla godina je bila sušna, a prethodna također. Kad je došlo da možemo prodati žito za 45 dinara, dobili smo zabranu izvoza, isto tako i za ulje. Sad je pala cijena žitu, pala je cijena i ulju, a građani i dalje plaćaju proizvode kao da su sirovine skuplje. Mlijeko je otišlo na 180 dinara, proizvođač ga proda za 60 dinara i ja ne znam gdje je tu razlika. Pomoć je jako dobro došla, ali mislim da ljudi neće kupovati mehanizaciju ove godine jer nemaju novaca za to. Naročito jer su sjeme i kemija otišli gore za 30-40 posto.

To su ogromna poskupljenja. Ova pomoć će dobro doći poljoprivrednicima, ali mislim da je neće svi ni osjetiti«, rekao je Stantić.

Da je pomoć dobra, ali ne i dovoljna misli i predsjednik Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice **Miroslav Matković**, jedan od sudionika ljetosnjih prosvjeda subotičkih poljoprivrednika i jedan od pregovarača u Gradu, Pokrajini i Vladi.

»Pozdravljam odluku što je Subotica prepoznala da je potrebna pomoć poljoprivrednicima, ali nažalost izgleda da se oni moraju boriti i izlaziti na ulice, tjerati svoje traktore ispred Gradske kuće kako bi netko obratio pažnju na njih. Jako je žalosno što mi tako moramo pokazivati nezadovoljstvo. Ova pomoć je dobra, ali trebala bi biti dvostruko veća, oni trebaju 100 milijuna dinara opredijeliti za poljoprivredu godišnje iz proračuna jer mi hranimo narod, dajemo im kruh i mlijeko i jako smo veliki čimbenik za funkcioniranje grada.«

»Želimo bolju komunikaciju«

Matković kaže kako je Udruženje nakon prosvjeda imalo sastanke s predstavnicima gradske vlasti jednom mjesečno – u studenome, prosincu i siječnju, ali da nije zadovoljan u potpunosti suradnjom.

»Očekujem da će suradnja biti s njihove strane puno bolja. Da nas prihvate i shvate kako mi samo želimo pomoći seljacima. Niti jednog trenutka nismo nastupili kao neprijatelji vlasti, a mislim da nas tako doživljavaju. Mi im skrećemo pažnju u čemu je konkretno potrebno pomoći poljoprivrednicima, jer kako se kaže, svatko zna najbolje u svojem dvorištu što mu je potrebno. Stoga trebamo biti u boljoj komunikaciji, a ne da ja njih zovem, ostavljam poruke i da mi se danima nitko ne javi. Stalno smo ih podsjećali da nam je gradonačelnik Bakić dao pismeno obećanje da ćemo biti dio kreiranja proračuna. Mi ne želimo nikome postavljati ultimatum; zar vam uopće i izgleda da smo u takvom položaju?« zaključuje Matković.

Udruženje subotičkih poljoprivrednika na sastancima u Gradskoj upravi iznosilo je svoje prijedloge za utrošak

55 milijuna dinara, koji su izdvojeni u proračunu Grada Subotice za 2023. godinu. Kažu kako su njihovi zahtjevi ovim Programom ispunjeni manje-više te da su što se toga tiče zadovoljni.

Iz Udruženja su predlagali da se više od 21 milijun dinara izdvoji za kupovinu mehanizacije, i to tako da bi poljoprivrednici dobili povrat od 70 posto do maksimalnog iznosa od 300.000 dinara po gospodarstvu. Zatim, da se oko 20 milijuna dinara izdvoji za subvencioniranje kamata na bankarske kredite, do iznosa kredita od milijun dinara i da se uključi više banaka kako bi što više proizvođača moglo koristiti tu vrstu pomoći. Predlagali su i da se po hektaru osiguranih usjeva iz proračuna izdvoji po 1.000 dinara, a da ovom vrstom pomoći bude obuhvaćeno više osiguravajućih tvrtki. Prihvaćeno je da se Poljoprivrednoj stručnoj službi zbog analiza zemljišta koje rade iznos poveća s dva i pol na tri milijuna dinara te poticaj pčelarima od milijun dinara.

Iz Udruženja poljoprivrednih proizvođača ističu kako već za ovu godinu imaju novi cilj s kojim će pregovarati s Gradom, a to je još veća financijska pomoć. Predlažu da se iz proračuna Grada za 2024. za poljoprivredu izdvoji 100 milijuna dinara. Također, priželjkuju bolju suradnju s Gradom kako ne bi opet moralo doći do prosvjeda.

Na teritoriju Grada Subotice registrirano je oko 6.600 poljoprivrednih gospodarstava na 75.519 ha. Registrira-

Tablični prikaz planiranih financijskih sredstava

Proračun	Vrijednost u dinarima
Ukupan iznos sredstava iz proračuna AP/JLS planiranih za realizaciju Programa podrške za provođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja	55.000.000,00
Planirana sredstva za direktna plaćanja	5.000.000,00
Planirana sredstva za kreditnu podršku	15.000.000,00
Planirana sredstva za poticaje mjerama ruralnog razvoja	26.500.000,00
Planirana sredstva za posebne poticaje	3.500.000,00
Planirana sredstva za mjere koje nisu predviđene u okviru mjera direktnih plaćanja, kreditne podrške i u okviru mjera ruralnog razvoja	5.000.000,00
Prenesene obveze	0,00

ne su i 22 zemljoradničke zadruge od kojih su dvije u području stočarstva, ostale u području ratarstva, voćarstva i vinogradarstva (gajenje žita, leguminoza, uljarica, voća i vinove loze), te osam udruženja poljoprivrednih proizvođača, udruženje odgajivača svinja i dva udruženja pčelara.

J. D. B.

*Vapivi
nekojih piscima
Slava Božja*

150. obljetnica rođenja
biskupa, svećenika i pisca

LAJČE (LJUDEVITA) BUDANOVIĆA

Bajmak, 27. III. 1873. – Subotica, 16. III. 1958.

PROGRAM

26. ožujka 2023. (nedjelja) u 10 sati

Sвета misa

Katedrala-bazilika svete Terezije Avilske u Subotici

27. ožujka 2023. (ponedjeljak) u 19 sati

Svečana akademija

Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici

Sudjeluju:

dr. sc. Robert Skenderović, Zagreb

Katedralni zbor „Albe Vidaković“, Subotica

Aleksandra Ušumović, Subotica

Župni zbor župe sv. Petra i Pavla, Bajmak

ZNAM TKO SAM!
GRADITELJ

U tijeku prijava za e-Agrar

Dobar odaziv poljoprivrednika

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sredinom siječnja uvelo je elektronički sustav e-Agrar u cilju modernizacije i ubrzanja procesa upisa i promjene podataka u Registru poljoprivrednih gospodarstava kao i bržeg odobravanja poticaja i isplata. Kako su naglasili u Ministarstvu poljoprivrede, cijela ideja ovog projekta je da poljoprivredni proizvođač transparentno zna za što je aplicirao od subvencija u ovoj godini i da će taj novac dobiti u istoj godini.

Rok za prelazak na e-Agrar još nije definiran, odnosno bit će cijele godine, no nadležni apeliraju na poljoprivrednike da to učine što prije.

Ima problema, ali ih riješimo

Kako bi se što veći broj poljoprivrednika informirao i uveo u ovaj novi poljoprivredni informacijski sustav Poljoprivredne stručne službe diljem države obilaze mjesta gdje žive poljoprivrednici i nude im usluge uvođenja u program i instaliranja aplikacije Consent ID.

Savjetodavca Poljoprivredne stručne službe **Subotica** **Nevena Orčića** zatekli smo na terenu u Đurđinu. Kaže kako su zadovoljni odazivom poljoprivrednika te da se među njima osjeti strah od nepoznatoga, naročito među starijim osobama, no da iz PSS-a sve probleme rješavaju u hodu i da su raspoloživi za pomoć.

»Poljoprivrednici su zadovoljni što izlazimo na teren, dolazimo do njih, u njihovo mjesto i pomažemo im oko instaliranja aplikacije i upoznavanja s radom. Često iskrsne problem s mailom, nepostojećom šifrom ili da mobitel zbog svojih specifikacija ne podržava aplikaciju, ali sve se riješi. Neki ljudi se boje novina, najčešće stariji zbog manje tehnološke pismenosti pa zbog toga pružaju otpor. Na dan uradimo u prosjeku pedesetak prijava i zadovoljni smo kako ide«, kaže Orčić.

Iako za prebacivanje na e-Agrar nema roka, odnosno za to je namijenjena cijela godina, Orčić upozorava da prijelazni rok nije predviđen te da, ako, kako je najavljeno, krene funkcionirati od sljedećeg mjeseca poljoprivrednici neće moći više »pješice« rješavati stvari. Kako Orčić predviđa, prvo što će poljoprivrednici raditi preko e-Agrara bit će obnavljanje aktivnog gospodarstva za sljedeću godinu, prijava ratarske proizvodnje, grla životinja itd.

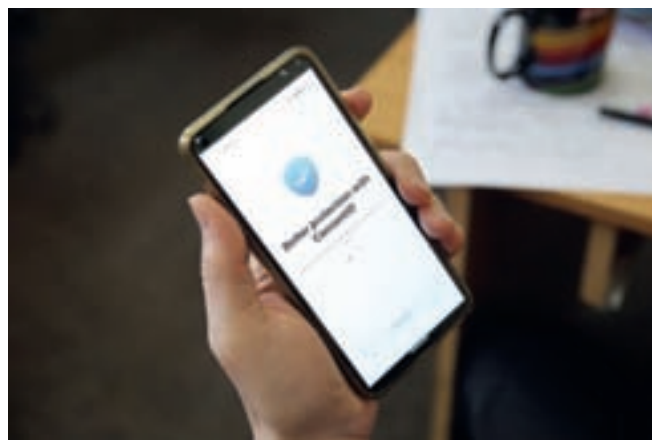
Đurđinčanin **Tome Vidaković** kaže kako je izvrsno što PSS dolazi do poljoprivrednika u njihova mjesta stanovanja. Kod Vidakovića je bio problem u mobitelu tako da mu

nisu uspjeli instalirati aplikaciju Consent ID, ali kaže kako sada bar zna u čemu je problem te će ga riješiti.

»Mobitel mi ne podržava aplikaciju jer je malo stariji. Dobro je što ga ne moram mijenjati nego samo nešto prilagoditi. Sada mi sve djeluje komplicirano jer se prvi put susrećem s ovime, ali kad se uputim vjerujem da će ići dobro. Velika će biti olakšica da ne moram ići za svaki papir u grad i tamo čekati u redu nego sve to lijepo riješiti od kuće«, napominje Vidaković.

Consent ID

U procesu uvođenja e-Agrar sustava prvi korak je prijava na Portal eID (Portal za elektroničku identifikaciju). To se može učiniti u Pošti ili u Poljoprivrednoj stručnoj službi ovlaštenoj za registraciju korisničkog naloga i izdavanje parametara ili QR koda. Ovi podaci potrebni su kako bi se mogla instalirati mobilna aplikacija Consent ID pomoću koje se prijavljuje na stranicu eID. Mobilna aplikacija Consent ID može se preuzeti na Google Play trgovini ili na App Store.

Sljedeći korak je skeniranje QR koda ili ručno unošenje parametara u aplikaciju. Tako se završava proces aktivacije mobilne aplikacije Consent ID. Pored navedene aplikacije neophodno je imati i aktivnu e-mail adresu.

Nakon otvaranja eID, slijedi prijava u elektronički registar poljoprivrednih gospodarstava.

Kako su istakli u Ministarstvu poljoprivrede, čak 450.000 poljoprivrednih gospodarstava moglo bi prijeći na digitalno vođenje posla preko ovog sustava.

J. D. B.

Naši gospodarstvenici (CXXXVI.)

Stil se njeguje i nadograđuje

»Često apeliram sugrađankama, naročito mlađim koje tek počinju raditi, da investiraju u kvalitetne osnovne komade. Važno je da imate dobar kostim, kaput, mantil pa onda možete provući i nešto jeftinije«, kaže Branka

Prije osam godina **Branka Vereš** otvorila je butik ženske garderobe u Subotici *Liberu X*. Iako je počela sa skromnom ponudom i u malom prostoru, tijekom proteklih godina butik je prerastao u nezaobilazno kupovno mjesto Subotičanki dobrog stila. U *Liberu X* mogu se promaći komadi za poslovni stil, svečani i ležerni – domaćih robnih marki: *Afrodita Mode Collection* (AMC), *Luna*, *Vogeli*, *Blondy*, *Jagger*, *Exterra* i *KOOI*, a odnedavno čarape *lady B*, kožna talijanska obuća te uskoro i kožne torbe.

Suradnja s poznatim brendovima

Vlasnica Vereš prodajom garderobe bavi se cijeli život, a za sebe kaže da misli da samo to zna i voli raditi. O vlastitom butiku navodi kako se nije usuđivala ozbiljnije

ni maštati, ali ipak snovi su joj se neočekivano ostvarili 2015. godine.

»Za privatni posao odlučila sam se kada se zatvorila trgovina u kojoj sam radila. Uz veliku pomoć obitelji, naročito roditelja, uspjeli smo to pokrenuti. Imala sam veliko iskustvo u trgovini, ali kao poduzetnik nikakvu poslovnu biografiju pa mi je bilo dosta teško probiti se. Suradnju s beogradskim brendovima ostvarila sam prije svega velikom upornošću, uz malu pomoć sreće, odnosno poznanstava koje sam uspostavila mnogo ranije radeći u modnoj industriji. Nikada ozbiljnije nisam maštala da imam svoj butik sve dok se nisam našla pred svršenim činom. Ako se netko dvoumi da li da pokrene vlastiti biznis, treba dobro istražiti tržište, staviti na papir sve troškove jer su u privatnom sektoru zaista ogromni i da bude spreman za velika odricanja. Raditi za sebe je najljepše, ali na neki

način i najteže jer kada niste na poslu jako puno razmišljate o njemu«, kaže Vereš.

Modna marka s kojom od početka surađuje i po kojoj je *Libero X* prepoznatljiv je AMC.

»Ova marka bila mi je ideja vodilja kad sam počinjala jer smatram da u Subotici postoji potreba za takvom garderobom. To je poslovna garderoba za žene, ali uz dozu stila, nije samo formalna. Dobri su i jer imaju široki dijapazon veličina«, ističe Branka dok se prisjeća svojih gospodarskih početaka.

Kaže da joj se sada početak čini vrlo skroman, jer je surađivala s malo brendova, ali da joj je tada to bilo sve na svijetu.

»Išlo je polako, dan po dan, prvih godinu i pol dana sav promet mi je išao u obrt da bi se to zavrtjelo i da bi asortiman bio veći. Istovremeno sam puno istraživala i

Događaji diktiraju kupovinu

Vlasnica butika kaže kako Subotičanke prepoznaju kvalitetu koji *Libero X* nudi i da im nije žao izdvojiti više novca za odjeću izrađenu po višim standardima kvalitete izrade, materijala i trajnosti.

Ističe kako je poslovna garderoba nešto što se prodaje cijele godine, jer žene koje rade uvijek žele s nečim nadopuniti svoj izgled, dok se svečanija prodaje sezonski, ovisno o razdoblju u godini. Garderobu za posebne prilike žene najviše kupuju u vrijeme svadbi, balova i novogodišnjih praznika. Vereš kaže kako se za vrijeme korone uvjerila da su ipak događaji ti koji diktiraju kada ćemo nešto kupiti, jer je to za svaku ženu prilika da se ponovi, postojala zaista potreba za nekim novim komadom odjeće ili ne.

Subotica je vrlo specifičan grad za ovaj posao. Svjedoci smo širenja trgovina s polovnom garderobom u strogom centru grada, otvaranja tržnih centara s garderobom niže kvalitete, a tu je i navika naših sugrađana da kupuju izvan Subotice jer »kod nas ništa nema«. Posvećena sam između ostalog i tome da ponudom kvalitetne robe vratim kupce u naš grad, jer čvrsto vjerujem da kvaliteta uvijek na kraju pobjeđuje.

eksperimentirala. Na našem tržištu postoji mnogo manjih firmi koje nisu toliko poznate, a rade zanimljive i kvalitetne stvari. Ima puno kreativnih mladih timova tako da sam asortiman širila iz sezone u sezonu«, navodi Branka.

Iz prvobitnog lokala, u veći koji je također u Ulici Dimitrija Tucovića *Libero X* preselio se prošle godine. »Preseljenje nije bilo planirano, ali kada sam čula da se ovaj lokal izdaje djelovalo mi je zanimljivo. Bilo je vrijeme korone i malo sam se kolebala, no drago mi je što smo se preselili. Nisam se pokajala jer je ovaj prostor gotovo tri puta veći, prostraniji i roba se može ljepše izložiti.«

S većim prostorom Branka je povećala i asortiman proizvoda. Tako odnedavno radi s modnom kućom *Luna*, čiju cijelu kolekciju ima u ponudi. Također, cijelu kolekciju nudi i marke AMC, prodaje *Vogeli* za koji kaže da dobro prolazi između ostalog jer imaju jak marketing na društvenim mrežama. Novitet *Libero X* je i da su odstupili od prvobitnog koncepta poslovnog stila te sada nude i malo ležernije komade odjeće namijenjene mlađima i za žene u slobodno vrijeme preko marke *Jagger*.

»Često apeliram sugrađankama, naročito mlađim koje tek počinju raditi, da investiraju u kvalitetne osnovne komade. Važno je da imate dobar kostim, kaput, mantil pa onda možete provući i nešto jeftinije. Tako i s nižim proračunom možete izgledati skuplje i prefinjeno, što nam je i cilj.«

Branka za vlastite svakodnevne kombinacije bira marku AMC koja se, kako kaže, dobro kombinira uz sve, pa čak i traperice. Navodi kako je jako važno da žena svaki dan dobro izgleda, budući da je garderoba oblik neverbalne komunikacije i da se uvijek ljudi drukčije ponašaju prema ženi koja je ljepše obučena.

Zamolili smo Branku da prokomentira kako su žene na ulicama Subotice obučene, na što je ona rekla: »Mlađa populacija djeluje uniformirano, djevojke podsjećaju jedna na drugu i time se utapaju u masu. Stil je nešto što se njeguje i nadograđuje kroz život i ne čini ga samo odjeća nego i način kako je nosimo i kombiniramo. Među našim sugrađankama ima mnogo takvih koje su tu vještinu savladale.«

J. D. B.

Večernjakova domovnica za Croart

BAD HOMBURG – Hrvatska likovna udruga *Croart* iz Subotice dobila je *Večernjakovu domovnicu* za 2022. godinu u kategoriji Najuspješnije hrvatske udruge/Događaj godine. Nagradu im je dodijelio žiri novinara i suradnika *Večernjeg lista* i *Fenix-magazina* iz Frankfurta, a u finalnom krugu natjecanja našlo se 15 udruga. Nagrađeni su birani i prema broju glasova u online anketi.

Večernjakova domovnica je nagrada koja se dodjeljuje najsuspešnijim Hrvatima koji žive i djeluju izvan Hrvatske, a kategorije su sport, glazba, gluma, spektakl, showbiz, udruge, događaj... Manifestacija je održana 17. puta. Udrugu *Croart* na ovo natjecanje prijavili su njezini članovi koji žive u Njemačkoj – likovni umjetnici **Ankica Karačić** i **Ante Karačić**, kojima je nagrada i uručena na svečanosti u njemačkom Bad Homburgu. Manifestacija je održana pod visokim pokroviteljstvom Ministarstva vanjskih i europskih poslova Hrvatske.

Hrvatska riječ i ZKVH na novosadskom Sajmu knjiga

NOVI SAD – NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstaviti će svoja najnovija izdanja na Sajmu knjiga u Novom Sadu koji se održava od 7. do 13. ožujka na Novosadskom sajmu.

Predstavljanje dvaju nakladnika bit će održano u ponedjeljak, 13. ožujka, s početkom u 15 sati. Prvo će od 15 sati biti predstavljen novi dvobroj časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* (sunaklada ZKVH i NIU *Hrvatska riječ*), a u 15,45 sati na programu je predstavljanje knjige *Fragmenti : Izbor intervjuva 2003. – 2022.* koja je tiskana u povodu 20. obljetnice od izlaska prvog broja obnovljenog tjednika *Hrvatska riječ*.

Navedena predstavljanja bit će održana u organizaciji Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Predstavljanje knjige Subotica : priča o fotografiji II.

SUBOTICA – Predstavljanje nove knjige **Dražena Prčića** *Subotica : priča o fotografiji II.* bit će održano u

idući petak, 17. ožujka, u Gradskom muzeju u Subotici. Uz autora, o knjizi će govoriti: arhivski savjetnik **Stevan Mačković** i arhivist **Dejan Mrkić**. U glazbenom dijelu programa nastupit će flautistica **Lucija Vukov**. Početak je u 18 sati.

Poziv za Liru naivu 2023.

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* Subotica upućuju poziv za 21. susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva 2023*. Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci izabranih stihova. Pokrajinski susret pjesnika *Lira naiva 2023* bit će održan 16. rujna 2023. godine u Podcrkavlju (Hrvatska). Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do 1. svibnja 2023. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com. Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/646590752.

Međunarodno natjecanje tamburaša u Subotici

SUBOTICA – 9. Međunarodno natjecanje tamburaša (solisti i komorni sastavi), koje organiziraju HGU *Festival bunjevački pisama* i Glazbena škola Požega bit će organizirano od 20. do 22. ožujka u Glazbenoj školi u Subotici.

Natječaj Središnjeg državnog ureda

ZAGREB – U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva kao i pomoć ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske i ugroženim pojedincima – povratnicima/useljenicima iz hrvatskog iseljeničtva/dijaspore, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je 1. javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2023. godinu.

Prijava projekata se obvezno podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku. Rok za podnošenje prijava traje do 17. ožujka. Više informacija na internetskoj stranici Središnjeg državnog ureda: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr>.

Izgradnja Hrvatskog doma u Somboru, gostovanje zagrebačkog HNK-a

4. ožujka 1922. – *Neven* piše da se na drugi dan poklada, 27. veljače, u Somboru u hotelu *Sloboda* održalo *Veliko bunjevačko prelo*. Okupilo se oko 3.500 ljudi, među inim: narodni zastupnici **Ivan Evetović**, **Vranje Sudarević** sa suprugom i **Stipan Vojnić Tunić**, zatim **Matija Išpanović**, **Josip Vuković Đido**, **Toma Matko-**

Kuća se nalazi u središtu grada. Isplaćena je prodavaču u gotovom novcu i gruntovno je prevedena u vlasništvo Hrvatskog doma.

6. ožujka 1970. – *Subotičke novine* pišu da je 27. veljače u prostorijama Gradske knjižnice Subotica dvadesetak subotičkih pisaca formiralo literarnu sekciju Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Bunjevačko kolo*.

7. ožujka 1940. – *Jutarnji list* piše da je 5. ožujka u *Subotičkoj matici* održana plenarna sjednica priređivačkog odbora za narodni sabor i velike manifestacijske skupšti-

vić, **Marko Šokčić** te veliki broj subotičke hrvatske omladine. Došao je veliki broj Lemešana sa župnikom **Boltom Agatićem**. Zastupljena su bila i Čonoplja, Bereg i ostala sela u okolici. **Pajo Vujević** otvorio je zabavu prigodnim govorom o povijesnom razvoju i značenju prela za bačke Hrvate. Zbor omladinaca je otpjevao *Kolo igra, tamburica svira....* **Mariška, Estera** i **Jelica Džinić** te **Antonija Firanj** odigrale su *slavenski ples*. **Mariška Džinić** i **Stipan Lovasi** su uz pratnju tamburice izveli lirski duet. **Ana Palić**, **Roza Jozić**, **Roza Hodoši**, **Katica Firanj**, **Mariška Cifra**, **Katica Pančić**, **Bara Goretić** i **Mariška Kalmar** su izvele *mornarski ples*. **Stipan Lovasi** je uz pratnju tamburice otpjevao solo *Jorgovane, jorgovane* od **Miroljuba Evetovića** (uglazbio **F. Vilhar**). Zbor kazališnih diletanata (**Ivan Patarica**, **Stana Mila**, **Mariška Parčetić**, **Bela Blesić**, **Sima Kalmar**, **Stipan Lovasi**, **Antun Kalmar** i **Julije Gromilović**) odigrali su šaljivi igrokaz u jednom činu *Pero tamburica* od **Tomerlina**. Nakon održanog programa, uslijedila je zabava do zore.

5. ožujka 1937. – *Subotičke novine* pišu da su somborski Hrvati kupili kuću za *Hrvatski dom*. Za kupnju doma nedostajala je izvjesna svota novca, ali je nekoliko hrvatskih rodoljuba svojim prilozima riješilo taj problem.

ne Hrvata u Vojvodini planirane za 9. i 10. ožujka. Očekuje se oko 60.000 ljudi.

8. ožujka 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 7. ožujka u Suboticu doputovao intendant Hrvatskog narodnog kazališta (Zagreb) **Freudenreich**. Posjetio je općinskog komesara **Ladislava Lipozenčića** da mu se zahvali u ime uprave kazališta na ustupljenoj zgradi Gradskog kazališta. Izrazio je svoje zadovoljstvo postignutim uspjehom u Subotici: »Mi smo već unaprijed znali, da je uspjeh u Subotici osiguran, jer smo došli u Suboticu kao brat bratu«.

9. ožujka 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da za gostovanje Hrvatskog narodnog kazališta (Zagreb) u Somboru vlada »toliko zanimanje, kakvo se ne pamti za gostovanje ni jedne trupe posljednjih godina«. Drama HNK-a stiže u Sombor 9. ožujka na trodnevno gostovanje. Prvog dana daje se *Gospodsko dijete* od **Kalmana Mesarića**, drugoga dana *Sveti plamen*, a trećega *Jesenja suton* i *Georges Dandin* od **Molièrea**. Sve su ulaznice rasprodane.

10. ožujka 1927. – *Neven* piše da se »hrvatstvo Bunjevaca i Šokaca ne može pobijati s gledišta narodnog jedinstva (Srba, Hrvata i Slovenaca)«. Kritizira srpske radikale »jer oni od već postojeća tri 'separatizma' srpskog, hrvatskog i slovenačkog stvaraju još i četvrti separatizam – bunjevački, jer sve njihovo djelovanje medju Bunjevcima i ide za tim, da Bunjevci ostanu – Bunjevci i Šokci«.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od smrti Matije Poljakovića (1909. – 1973.)

Dramski klasik bunjevačkih Hrvata

Od početka 50-ih do početka 70-ih godina bio je kućni pisac subotičkog kazališta, gdje mu je prouzvedeno petnaest scenskih djela

Za nekoliko dana, u srijedu, 15. ožujka, bit će navršeno točno pola stoljeća od smrti poznatog subotičkog dramskog pisca, pripadnika hrvatske zajednice **Matije Poljakovića** (1909. – 1973.).

Rođen je 23. studenoga 1909. u Subotici. Otac mu je bio trgovački pomoćnik **Lojzija**, a mater **Julijana Đelmiš Šetro**. Osnovnu i srednju školu pohađao je u rodnom gradu, a studirao je u Zagrebu i Subotici, u kojoj je završio Pravni fakultet. Sudačku službu do Drugog svjetskog rata obnašao je u Subotici, Šidu i Derventi. Za vrijeme rata Poljaković je sudjelovao u organiziranju vlasti na teritorijima koje su oslobodili partizani. Iz rata se vratio s činom časnika i postao zamjenikom zapovjednika grada.

Kazališni uspon

Pedesete godine doba su njegovog uspona u spisateljskom i kazališnom životu. U kazalištu je debitirao komadom *Č'a Bonina razgala* 1950. godine. Od početka pedesetih do početka sedamdesetih bio je kućni pisac subotičkog kazališta, gdje mu je prouzvedeno petnaest scenskih djela – četrnaest na hrvatskom i jedno na mađarskom jeziku.

Napisao je preko četrdeset dramskih djela. Među publikom najzapamćeniji je ostao po pučkim igrokazima i komedijama pisanim bunjevačkom ikavicom (*Č'a Bonina razgala*, *Niko i ništa*, *Vašange*, *Buckanje sa smutipukom*) gdje stilski i tematski spadaju i komadi s glavnim protagonistom, salašarom Boltom (*Bolto u raju*, *Ode Bolto na ogled*, *Bolto na frontu*, *Jedna cura sto nevolja*). Treba napomenuti kako je *Č'a Bonina razgala* izvedena preko stotinu puta, a u povodu stote izvedbe zabilježeno je da je predstavu vidjelo preko 55.000 gledatelja.

S druge strane, smatra se da je njegov tzv. urbani dio opusa znatno vredniji u umjetničkom smislu. Poljaković je, naime, kako navodi *enciklopedija.hr*, oštar društveni kritičar u dramama iz građanskog života (*Kuća mira*, *Kao suncokreti*, izvedena u mađarskoj inačici *Napraforgók*) i satiričnim komedijama pisanim hrvatskim standardom (*Par žutih cipela*, *Ludograd*, *Kad bog đavlu kumuje*).

Inače, tadašnja *Hrvatska riječ* redovito izvještava o njegovim kazališnim komadima. **Dragoslav Počuča** pi-

sao je o premijeri Poljakovićeve drame *Kuća mira*, kojom je otvorena mala dvorana subotičkog kazališta 1953. godine. Novosadski je *Dnevnik* pisao da **Mirko Huska** »redovito svojim lošim režijama umnogome umanjuje i uprošćuje kvalitet dela M. Poljakovića«. **János Rihter** u svojem tekstu iz 1953. hrabrio je Poljakovića: »Ti Matija piši i radi dalje, jer Te Tvoje znanje i talenat na to predodređuju, a publika, pak, koja je u krajnjoj liniji najkompetentniji kritičar, Tebi daje za pravo. A sitničave zađavice, lične sukobe prepusti kritičarima«.

Društveni angažman

Kada je u pitanju njegovo društveno djelovanje, postoji podatak kako je u prosincu 1946. ušao u upravni odbor Hrvatskog kulturnog društva u Subotici. Premda je istaknuti kulturni djelatnik u društvu, poslije rata i početkom 1950-ih bio je u sukobu s vlašću zbog politike prema bačkim Hrvatima (zbog agrarne reforme i zabrane osnivanja hrvatskih odjela u školama u Subotici i okolici).

Iako su se kulturne prilike i prakse u međuvremenu, tijekom 1950-ih i 1960-ih, izmijenile na štetu bačkih Hrvata, Poljaković ipak nije izgubio značenje u kulturnom životu grada, gdje je već imao status dramskog klasika. Gradska *Oktobarska nagrada* 1962. govori u prilog tomu.

Na prijelazu iz 1960. u 1970. Poljaković se društveno aktivira kao nikada do tada. Razvio je scenarij za proslavu *Dužijance* 1968. koji je s izvjesnim modifikacijama opstao u primjeni do danas. U to doba padaju i njegove intenzivne veze s kulturnim krugovima u Hrvatskoj. Zajedno s drugim intelektualcima iz redova hrvatske zajednice učlanio se u Maticu hrvatsku i pokušao osnovati njezin ogranak u Subotici. Vlasti su ih međutim preduhitile u tome, ali su im dozvolile osnivanje HKUD-a *Bunjevačko kolo*. Svoj možda najveći javni uspjeh Poljaković je zabilježio 1971. kada je Televizija Zagreb snimila seriju *Boltine zgode i nezgode*, koju je po njegovom scenariju režirao **Petar Šarčević**. Ipak, serija je emitirana samo djelomično, jer je autor proglašen »hrvatskim nacionalistom«.

Kada su se 1971. intenzivirali napadi protiv hrvatskih intelektualaca u Subotici, Poljaković se smjelo javio u zagrebačkom disidentskom tisku, gdje je kritizirao kulturnu politiku grada Subotice opterećenu ideologijom i lažnom

političkom tolerancijom. Kada su početkom 1972. počele istrage protiv članova *Bunjevačkog kola*, koji su imali veze s Maticom hrvatskom (*matičari*), Poljaković se nalazio na vrhu liste. Međutim, nije pružio zadovoljstvo svojim »dželatima«. Ubrzo je umro, 15. ožujka 1973. godine.

Povratak u javnost

Na kazališnu pozornicu »vratio« se 1996. amaterskom izvedbom drame *Jedna cura, sto nevolja* u HKC-u *Bunjevačko kolo*. Neki njegovi tekstovi izvođeni su i kasnije u kulturnom prostoru ovdašnjih Hrvata (amaterske kazališne skupine i školarci). Godine 1997. dobio je ulicu u Subotici.

Hrvatska čitaonica Subotica je 2003. objavila CD s audio zapisom njegova igrokaza *Vašange* iz 1970. godine. Redatelj **Rajko Ljubić** 2003. snimio je kratki dokumentarni film *Književnik Matija Poljaković*. Godine 2007. Radio Subotica snimila je radio drame po djelu *Č'a Bonina razgala* za potrebe programa na hrvatskom jeziku.

U povodu 50. obljetnice od smrti ovog velikana, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata započeo je rad na digitalizaciji njegova djela.

Djela: *Kao suncokreti*, Zagreb, 1952.; *Niko i ništa*, *Vašange* i *Č'a Bonina razgala*, Subotica, 1953.; *Zakuženi*, *Rukovet*, Subotica, 1, 2, i 3-4, 1955.; *Par žutih cipela*, Subotica, 1961.; *Komedije*, Subotica, 1961.; *Ta naša djeca*, Subotica, 1962.; *Četiri komedije*, Subotica, 1963.; *Ljudi u vrenju*, Subotica, 1963.; *Kad Bog đavlu kumuje i druge komedije*, Subotica, 1964.; *Par žutih cipela i druge komedije*, Zagreb, 1973.; *Izabrane drame*, Subotica, 2008.; *Izabrane drame II.*, Subotica, 2010.; *Izabrane drame III.*, Subotica, 2011.

Usporedo s dramama pisao je i satiru s tematikom iz građanskog života. U rukopisu mu je ostalo više dramskih tekstova i roman pod naslovom *Ispovijest jednog luđaka*, napisan 50-ih godina (ulomci tiskani u časopisu *Klasje naših ravni*).

Vladimir Nimčević

Karmelićanska crkva sv. Stjepana kralja

18.03.2023.
19 sati

POTOP SUZA OČI RONE...

koncert korizmenih pjesama

Sudjeluju:

Carmeli Trio, Sombor

Bodroški bećari, KUDH Bodrog, Monoštor

KUD Baranjski Šokci, općina Draž

KUD Kupljenovo, Kupljenovo/Zaprešić

Mario Kambić, orguljaš, Desinec

UG Urbani Šokci, Sombor

Sastanak mons. Fabijana Svaline i hrvatskih udruga iz Srijema

O mogućnostima suradnje i zajedničkim projektima

Susret srijemskog biskupa koadjutora, mons. **Fabijana Svaline** s hrvatskim kulturno-umjetničkim i prosvjetnim društvima i udrugama koje djeluju na području Srijemske biskupije održan je u subotu, 4. ožujka, u Srijemskoj Mitrovici, u prostorima župe sv. Dimitrija, đakona i mučenika.

Ovaj susret sazvan je s ciljem boljeg međusobnog upoznavanja i bolje i lakše suradnje na budućim zajedničkim projektima, a za dobro cjelokupne biskupijske zajednice, kako je biskup istaknuo u uvodnom pozdravu.

Predstavljanje rada

Sastanak je započeo zajedničkom molitvom za Sinodski hod, te biskupovim pozdravom i uvodnim riječima, gdje je zahvalio svima na odazivu, ali i na svemu što su do sada činili za svoje zajednice i za ukupnu biskupijsku i hrvatsku manjinsku zajednicu u vidu očuvanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine na ovim prostorima. Istaknuo je kako je i sam Gospodin, postavši čovjekom u konkretnoj etničkoj zajednici, u jednom narodu, iskoristio njihovu kulturu i običaje kako bi »Radosnu vijest spasenja« donio svim ljudima i kulturama.

Nakon toga, predstavnici udruga ukratko su predstavili svoje društvo i njihove aktivnosti, kao i izazove i poteškoće s kojima se susreću. Zahvalili su biskupu koadjutoru na pozivu te pohvalili ovu inicijativu zajedničkog susreta svih udruga, budući da već duže vrijeme osjećaju potrebu za ovakvom vrstom sastanka. Od udruga na sastanku su sudjelovali predstavnici HKD-a *dr. Nikola Dogan* iz Hrtkovaca, HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina, HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume, Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina, HKC-a *Srijem – Hrvatski dom*, HKD-a *Šid* iz Šida, HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca, ZHZ-a *Ilija Okruglić* iz Zemuna, kao i Hrvatskog medijsko-kulturnog centra iz Vognja koji je medijski pratio ovaj događaj. Susretu je nazočila i s. **Cecilija Tomkić**, regens chori katedrale sv. Dimitrija, dok su predstavnici Društva hrvatske mladeži iz Zemuna i HKPD-a *Stjepan Radić* iz Slankamena bili spriječeni sudjelovati ovaj puta.

Iskustva i prijedlozi

Na susretu je istaknuto nekoliko važnih točaka: potreba i mogućnost bolje međusobne suradnje kao i bolje medijske popraćenosti svih aktivnosti, dijeljenje pozitivnih iskustava kao i prilika za zajedničke projekte u budućnosti. Sudionici su iznijeli svoja iskustva, te prijedloge rješenja na različite izazove, što je bilo osobito konstruktivno i poticajno, poka-

zavši spremnost da jedni drugima pomognu i da zajednički djeluju na boljitak i napredak cjelokupnog društva u Srijemu. Biskup je ohrabrio i potaknuo prisutne, pozivajući ih na još veći i revnosniji angažman kao i na otvorenost za međusobnu suradnju, te obogaćivanje kako biskupijskog vjerskog, pastoralnog i liturgijskog života, napose u njihovim župnim zajednicama kao i na biskupijskoj razini, ali i da budu svjesni svoga bogatstva kojim doprinose i multikulturalnosti i obogaćuju društvo u kojem žive.

»U Srijemu sam već više od godinu dana i želio sam se sastati s voditeljima hrvatskih udruga na području Srijemske biskupije. Daskora ću to učiniti i s društvima i udrugama drugih nacionalnih manjina koji djeluju na prostoru Srijemske biskupije. Htio sam čuti i vidjeti kako djelujete, te vas potaknuti na još veću i jaču zauzetost u očuvanju kulturne, nacionalne i vjerske baštine ovdje u Srijemu«, naglasio je biskup, te nastavio kako ga veseli i ohrabruje ovolika aktivnost, događanja, a napose uporna volja i trud udruga te izrazio uvjerenje da ćemo samo zajedničkim snagama povećati uspjeh i ohrabriti pojedince i skupine. Izrazio je svoju punu podršku svim udrugama i obećao im da Srijemska biskupija prati njihov rad i da će im uvijek biti podrška i oslonac.

»Tijekom sastanka razmatrala se i mogućnost suradnje u određenim projektima, te bolja razmjena iskustava. Jedan od tih vidova svakako je značajnija medijska prisutnost, te veća zauzetost u našim sredinama kako bi se to manifestiralo kroz različite medijske platforme unutar naše Srijemske biskupije, ali i znatno šire nego što je to sada«, rekao je mons. Svalina.

Usvojen je prijedlog da se predstavnici društava od sada susreću redovito, kako bi kroz međusobnu podršku i suradnju ostvarili što bolje rezultate svoga rada. Dogovoreno je i obnavljanje događaja velikog zajedničkog božićnog koncerta, kao što je to bilo u godinama prije pandemije koronavirusa.

S. Žurovski

Kongres GEN-a

Mladi u duhu zajedništva

Na teritoriju Grada Beograda proteklog vikenda održan je kongres mladih u organizaciji *Pokreta fokalara iz Beograda*. Svjedoci smo da se nakon pandemije virusa covid-19 sve stvari polako vraćaju na svoje mjesto pa samim tim i druženja i veliki događaji, kao što je ovaj. Na ovom kongresu je sudjelovalo preko 150 mladih iz različitih zemalja, počevši od Hrvatske, Srbije, Češke i Italije. Manifestacija je započela u četvrtak, 2. ožujka, okupljanjem i dolaskom sudionika u Pastoralni centar – *Papa Ivan XXIII*. Nakon okupljanja i raspodjele po hotelima, mladi su svoj program započeli u dvorani Pastoralnog centra sljedećeg dana u jutarnjim satima. Nakon prijema i dobrodošlice mlade je dočekala ugodna šetnja glavnim gradom Srbije koja je za cilj imala da mladi upoznaju znamenitosti ovoga grada, ali i da osjete duh zajedništva. Budući da su mladi bili s različitih govornih područja, neposredno pred obilazak grada predstavljeni su im neki od značajnih lokaliteta. Trećeg dana kongresa program je nastavljen u Pastoralnom centru Beogradske nadbiskupije, u okviru triju radionica koje su se odvijale u različitim grupama. Dok se jedna bavila temom Crkve i Boga, druga je pak otišla korak dalje i bavila se umjetnom inteligencijom.

Nijedan susret ne bi bio tako poseban u zajedništvu da u sklopu svih aktivnosti sudionici nisu našli vremena za Boga, pa su tako svakoga dana uz svečana misna slavlja koja je predvodio svećenik beogradske nadbiskupije vlč. **Andrej Đuriček**, kao drugu aktivnost imali i večernju molitvu u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije koja je dio spomenutog Pastoralnog centra. U druženju i molitvi mladi su zahvaljivali Bogu na lijepom iskustvu druženja i Njegovoj ljubavi bez koje ovoga susreta ne bi bilo.

S nama je svoje dojmove podijelila i **Natalija** iz Hrvatske: »Što se tiče samog susreta, moje osobno iskustvo je neopisivo riječima. Pored fantastične organizacije, za koju su bili glavni domaćini iz Srbije, a na kojoj smo im iskreno svi zahvalni, iskustvo druženja i zajedništva nakon kratke pauze je neopisivo. Vidjeti samo osmijehe na licima toliko mladih ljudi koji su se okupili kako bi zajedno slavili Boga je izvanredno iskustvo. Nakon povratka kući, mislim da će se svi dojmovi još više sleći i da ćemo tek tada vidjeti koliko smo sretni jer imamo takve mogućnosti za druženje. Što se tiče organizacije ovog događaja, ona se odvijala u nekoliko faza te su formirane grupe koje su bile organizirane za pojedine dijelove događaja, počevši od smještaja, prehrane, planiranja obilaska, osmišljavanja aktivnosti, radionica, ali i duhovnog dijela. Organizacija je zahtijevala dosta vremena, ali se na kraju sav trud isplatio«.

Program je završio u nedjelju zajedničkim misnim slavljem u katedralnoj crkvi, nakon čega su se mladi puni dojmovima vratili svojim domovima.

M. A. K.

Devetnica u čast sv. Josipu

U crkvi sv. Roka u Subotici u subotu, 11. ožujka, započinje devetnica u čast sv. Josipu. Svaku večer u 17 sati molit će se krunica, dok će u 17.30 biti sveta misa s razmatranjem i pobožnost u čast ovome svecu.

Križni put za mlade

Križni put mladih Subotičke biskupije bit će 18. ožujka kada će mladi pješačeći imati pobožnost križnoga puta, uz molitvu, pjesmu, duhovni razgovor i ispovijed. Okupljanje je u župi Marija Majka Crkva u Aleksandrovu, a euharistijsko slavlje je predviđeno u 8,45 sati. Nakon

toga mladi će se uputiti do improviziranih postaja križnog puta, te će tako stići do Hrvatskog Majura koji potpada pod župu Presvetog Trojstva u Maloj Bosni, u kojoj će imati odmor i ručak. Završetak ovog hoda bit će na subotičkoj kalvariji, a svi mladi koji žele sudjelovati mogu se prijaviti svojim župnicima do 15. ožujka.

Korizmene tribine u Beogradu

Tijekom korizme Beogradska nadbiskupija organizira predavanja koja će biti u obliku tribina svakog petka u korizmi, s početkom u 19 sati, u dvorani Pastoralnog centra – *Papa Ivan Dobri*, Hadži Milentijeva 75, Beograd. Svakog petka bit će druga tema, kao i drugi predavač.

Korizmene meditacije u Augustinianumu

Svakog utorka u korizmi u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici bit će održane korizmene meditacije s početkom u 18,30 sati. Predavač je profesor i bibličar vlč. dr. **Tivadar Fehér**, a teme su sljedeće:

- 14. ožujka – *Plamen iz neba*
- 21. ožujka – *Zato sam došao da vatra palim na zemlji*
- 28. ožujka – *Isus i Zakej*

Duhovne večeri u Somboru

Tijekom korizme, duhovne večeri u Somboru bit će održavane ponedjeljkom od 19.30 sati u Udruzi Nijemaca *Gerhard*.

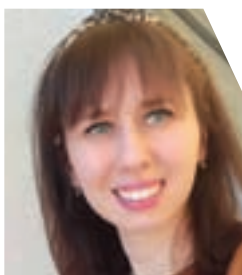
Bdijenje za život

Molitvena Inicijativa *40 dana za život* traje do 2. travnja. Svi koji žele mogu se pridružiti i moliti za zaštitu nerođenih beba, za prestanak pobačaja, za liječničko osoblje, za sve koji na duši nose rane pobačaja, u Subotici – radnim danima od 17.30 do 18.30 sati u kapeli Crne Gospe kod franjevac, a subotom i nedjeljom u franjevačkoj crkvi u Subotici od 8 do 9 sati. Na ovu nakanu služiti će se i svete mise u kapelici Radio Marije Srbije srijedom u 20 sati.

Novi Sad – svakim danom od 7 do 19 sati ispred Klinike za ginekologiju i akušerstvo *Betanija*.

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje u ponedjeljak, 13. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Korizma usmjerena prema duhovnom

Liturgijska čitanja svake korizmene nedjelje stavljaju naglaske na neke druge aspekte duhovnoga života. Time nas podsjećaju što to sve znači pripremati se za najveći kršćanski blagdan – Uskrs. No, podsjećaju nas i na neizmjernu ljubav Božju kojoj dugujemo svoje spasenje.

Kroz pustinju od vječnosti

Knjiga Izlaska opisuje događaje vezane za izlazak Izraelaca iz egipatskog ropstva. Bog im je još dok su bili u Egiptu pokazao svoju veličinu i moć. Pokazao je da je moćniji od jednog ovozemaljskog vladara, te da njegovu volju ne može ništa spriječiti. Također, pokazao je Izraelcima da je uz njih, da su oni njegov narod. Ipak, Izraelcima kao da ništa od toga nije bilo dovoljno. Kada su se nakon čudesnog prelaske preko Crvenog mora našli u pustinji na putu prema Obećanoj zemlji, oni svako malo mrmljaju protiv Gospodina. Bog na njihova mrmljanja odgovara čudima i čini, iako su u pustinji, da im ništa ne nedostaje, nego im pomaže što lakše stići do zemlje koju im je obećao. Ipak, oni mrmljaju, te svako malo imaju neku zamjerku na ono što Bog za njih čini. A Bog i dalje od njih ne odustaje nego ih vodi u spasenje, u zemlju koju im je obećao i sklapa s njima savez.

I nama se nekada naš život čini poput pustinje: teško je i uplašeni smo, jer ne znamo što nas još očekuje. Iako je svako bar nekada iskusio Božju ljubav i svemoć, opet mrmljamo protiv njega i ljuti smo. Zaboravljamo koliko nas voli i da cijeli naš život usmjerava k spasenju koje nam je zavrijedio njegov Sin svojom smrću i uskrsnućem. Korizmena priprava za proslavu Kristova uskrsnuća trebala bi biti vrijeme bez mrmljanja i prigovarivanja Gospodinu nego radosno prihvaćanje križa na

putu svoga spasenja. Kroz pustinju se stiže do Obećane zemlje. Tako se i kroz pustinju života stiže do vječnosti. Zato kroz ovo korizmeno vrijeme ne dopustimo kušnjama da nas pobijede nego se molitvom držimo čvrsto uz Boga, kako bismo bez mrmljanja i negodovanja koračali putem spasenja.

Vječno ili prolazno

Evangelje nam govori o susretu Isusa i Samarijanke. Taj je susret po mnogočemu bio znakovit i mnoge su poruke u njemu skrivene. Isus ženi govori o vodi živoj od koje se ne može ožednjeti. Čitamo da u početku žena ne shvaća o čemu Isus priča, te njegove riječi doživljava doslovno, pa želi te vode kako ne bi više morala dolaziti na zdenac. No, nakon što Isus otkriva da poznaje tajne njenoga srca, iako je vidi prvi put, ona shvaća da je on Mesija i odlazi da svojim sumještanima posvjedoči za njega.

Korizma je vrijeme da se zapitamo jesmo li mi previše orijentirani na banalne stvari, one prolazne, koje se tiču samo ovoga života, kao što je Samarijanka u početku razgovora s Isusom. Jesmo li u Kristu prepoznali izvor života, onoga koji nam otvara vrata vječnosti? Jesmo li i ovo vrijeme priprave za Uskrs doživjeli tek kroz materijalno i nebitno ili je naša priprava usmjerena k duhovnom i vječnom? Sve što smo odlučili činiti i promijeniti treba biti usmjereno prema Kristu, kako bismo se njemu svidjeli, kako bismo njemu prišli bliže te kako bismo mu pokazali ljubav. On je, kao što kaže Pavao, »za nas bezbožnike umro« (Rim 5,6). Njegova smrt je izraz Božje ljubavi, zbog koje on želi spasenje nas svih, kakvi god da jesmo. Stoga naše korizmene odluke i djela trebaju biti čin uzvraćanja ljubavi Bogu koji za naše spasenje daje život svoga Jedinorođenca.

Monoštorsko žensko korizmeno ruho

Sve se rjeđe oblači

Spremit se u ruho – nošnju (*ruvo*) i »opravit se« (svečano) za Šokicu-Monoštoru nije bilo uvijek lako. Ruho u koje su se spremale Šokice u Monoštoru za vrijeme korizme bilo je u početku vrlo skromno. I prije, kada su varijeteti svakolike nošnje bili skromni, dijelovi ruha koji su nedostajali posuđivali su se, naravno ako se imalo od kog.

Dijelovi ruva

»Po današnjem šokačkom rječniku donji veš tijekom godine činile su prije a i danas 'madžarica' (potkošulja) koja se nosi ispod 'šlurike' (košulje) te 'krlca' (podsuknje) koja se nosi ispod 'odnice' – vrste 'krla' (suknje koje su nosile cure – djevojke) i suknje (koje nose djevojke i žene), a čarape (*čorape*) su zelene«, govori **Katica Šeremešić** (1942.).

Eva Pašić (1947.) kaže da su u prvo vrijeme korizmenu odjeću ženskih osoba (udanih i starijih) od sukanja činile suknje od čoje, zelene ili »moldonske« (vrsta materijala) na »žir« ili »šišku«. Ako se govorilo da je nešto od odjeće »jagersko«, onda se mislilo da je to *tavno* (tamno) zeleno. Katica ističe da su starije žene nosile često tkane suknje »na kocke«, također isključivo tamne boje.

»Pregače 'na ružice' nosile bi starije žene a djevojke i mlađe žene su nosile 'ubirane' pregače. Uz oblačenje 'šlurike' mlađa žena i djevojka bi usljed toga što je bilo zimsko razdoblje na nju oblačile vezitlu (kao kratki sako od kumoša s posebnim dezenima – ružice). Bekeš (slični vezitli po dezenima no drugačijeg je kroja i veće debljine) bi nosila žena koja nije starije dobi. Popršnjak i debele pletene vunene marame oblačile bi starije žene (bake). Djevojke (cure) oblačile bi šluriku (safirsku ili štofanu). Cure su nosile 'moldonske' suknje. Vezitlu (prsluk) bi oblačile i djevojke i mlađe žene«, kaže Katica i dodaje da su starije žene nosile i crne vezitile.

Djevojke su nedjeljom na glavi imale pletenicu ili maramu koja se povezivala oko vrata. Na noge bi se obule kožne ili pletene »šule« pa i cokule na koje su na donju stranu pričvršćivana koža ili kucani čavli. Za sve se može reći da je oblačenje bilo sukladno imovnom stanju djevojke-žene.

Nepisana pravila

I Katica i Eva ističu pojavljivanje i nekih nepisanih pravila kako se ženska čeljad (udane žene i djevojke) imaju obući tijekom svake korizmene nedjelje. Naravno, ovdje govorimo većinom o onoj ljepšoj – svečanoj nošnji, pa se u šokačkom žargonu kaže »opravila se« tako.

Eva i Katica se dopunjuju pojašnjavajući: »Prve nedjelje oblačila se zelena suknja od čoje, bijela pregača, modra šlurika, vezitla, te nebeska kumošna marama. Kod nošenja marama razlikujemo nose li ih starije ili mlađe žene. Kod mlađih žena marama su bile s 'rojtama' (nastavci u strunama), a kod starijih su marama bile bez 'rojti' što se pratilo i u narednim nedjeljama. Djevojke su mogle uz 'krla' i marama povezanih oko vrata umjesto marama nositi

pletenicu. Druge nedjelje oblači se 'moldonska' suknja na žir, žuta pregača, šlurika zelena štofana, vezitla, te kumošna marama (zelena ili lila). Treća nedjelja je bila slična prethodnoj, no oblačile su se drugačije pregače. Pregače su bile modre i 'mesofarba' (na 'mrtve glave', 'karanfije'), kojih je bilo više varijeteta te marama kumošna – 'vinska'. Četvrte nedjelje oblačile su se suknje po izboru od prethodnih nedjelja no pregača je bila 'nebeska', a marama plave boje ako se ima u skladu s pregačom. Mogla se umjesto plave marama obući štofana siva marama. Dávala je kao i u prošloj nedjelji mogućnost kombinacije, no sve sukladno pregači (na po tri ruže) koja je zahtijevala sivu maramu (štofanu ili kumošnu). Šesta nedjelja je dávala kao i prošla izbor za oblačenje suknje no opet je ona morala imati sklad sa zelenom pregačom (na kolačiće, na srdašca....). Sedma nedjelja zahtijevala je *kafastu* pregaču (na bela bijele lala ružice), a sve ostalo je bilo po izboru koji je opet morao biti sukladan pregači.

Katica se sjeća da su i u sedmoj nedjelji žene nosile bijelu pregaču. Djevojke (cure) su u vrijeme korizme oblačile šluriku ili »madžaricu« (preuzima ulogu šlurike – košulje te je od *ćenara*, a ne od jednostavnog materijala – npr. cica), »odnicu« – »krila« (na sedam mista). Na »šluriku« ili »madžaricu« se oblačila vezitla na koju nije išao više ni jedan odjevni predmet. Uz moldonsku suknju išla je ubirana pregača (bilo koja), a na glavu kumošna ili

delinska marama (vezana oko vrata) ili pletenica. Mogle su se i okтити s dukatima (naravno, sukladno imovnom stanju), s malo zrnja oko vrata i asparatom »pod uše«.

Korizma i Velika subota

Eva opisuje Veliku subotu kada su se djevojke posebno oblačile prilikom čuvanja Isusa. Oblačio se »oplećak« (košulja od *ćenjara*), modri pojas, vezitla, odnica – »kri-la« na sedam mista, pregača (četvorocipa), papučiće na *piknjice*, a na glavi je marama koja se nazivala »križara« (plava – velika). U doba korizme se nisu održavale igranke nego su se mještani sastajali na »divanima« po kućama i to »poslenim« (radnim) danom, a Eva dodaje da se za te prilike nije oblačila radna nošnja no nije ni »paradna« te da, iako se u to vrijeme nije sviralo i plesalo, događalo se da na »divanima« djevojke kradom malkice i zaigraju bez muzike.

Sumirajući sve naprijed rečeno i uspoređujući s današnjicom, tj. korizmenim spremanjem, danas se može reći da neumitno izumiru generacije koje su u potpunosti štovale pravila korizmenog spremanja žena u Monoštoru. Nove generacije su sve malobrojnije i sve se rjeđe oblače u tradicijsko korizmeno ruho te ono, i pored iznimnog fundusa sačuvane nošnje, sve rjeđe ugleda svjetlost dana.

Željko Šeremešić

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXVI.)

Stolišić

Stolišići pripadaju starosjedilačkim obiteljima Sombora. Njihovo rano prisustvo posvjedočeno je u najstarijim somborskim maticama iz 18. stoljeća. Najpoznatiji predstavnik ovog roda je svakako **Stipan Stolišić** (1881. – 1947.), predsjednik *Bunjevačkog kola* između dva svjetska rata, koji je, paradoksalno, uvelike zaboravljen. Njegov djed **Staniša**, rođen je 28. IV. 1821. kao sin **Mihajla Stolišića** i **Marije Željkov**. Staniša je negdje bilježen kao **Eustachius**, negdje kao **Stanislaus**. U suštini, riječ je o oblicima istog imena, koji je u bačkih Hrvata zastupljeno u inačicama: **Staniša**, **Stanko** i sl. Staniša je u braku s Marijom Parčetić iz Čonoplje (vj. 8. XI. 1837.) imao sina **Aleksandra** (r. 14. II. 1848.).

Kako vitar puše

Stipan Stolišić rođen je iz Aleksandrovog braka s **Jelisavetom Raič** (vj. 5. V. 1880.). Stipan je oženio **Aranku Stebler** (1884. – 1960.), koja mu je rodila sina Aleksandra (1912. – 1970.), suca Sreskog (kotarskog) narodnog suda u Somboru. I Stipan i Aleksandar bili su činovnici svih režima 20. st. Stipan je bio član gradske uprave i pod Srbima i pod Mađarima. Gradske vlasti u Somboru, koje su se nalazile u rukama radikalskih elemenata, prihvatile su ga kao svog eksponenta među Bunjevcima. Današnji čitatelj se s pravom mora čuditi što su radikali, koji su nerijetko u srbijanskoj historiografiji identificirani kao zastupnici autentičnih srpskih interesa (iliti narodski rečeno: glas iz naroda), poklonili Stipanu toliko povjerenje. Naime, Stipana je ratna 1914. odvela u Srbiju kao natporučnika (főhadnagy) 23. carsko-kraljevske pukovnije austrougarske vojske, koja se kompromitirala pred svjetskom javnošću zbog svojih genocidnih zlodjela protiv srpskog naroda u Podrinju i Mačvi. Zapravo, radikalskim vlastima između dvaju svjetskih ratova glavni kriterij u odabiru suradnika nije bila ni stručnost, pa čak ni prošlost, nego isključivo i samo – partijska poslušnost. Zbog toga ne treba čuditi činjenica da je među članovima i suradnicima predratnih beogradskih režimskih stranaka bilo mnogo sumnjivih elemenata, koji će svoje pravo, antirpsko lice pokazati 1941. – 1944.

Ratni kolaboracionist

Dakle, Stipan je bio samo jedna u nizu osoba koja je zabilježila nekoliko političkih metamorfoza, lavirajući između različitih gospodara. Ono što ga čini posebnim jest uspjeh s kojim se održavao na površini političkog života. To se može objasniti isključivo kao posljedica odsustva

i elementarne etike u politici, koju su vodili vladajući režimi (peštanski i beogradski) prve polovice 20. stoljeća. Nakon uspostave mađarske vlasti u Somboru, Stipan je 11. V. 1941. u duhu habsburške škole servilnosti obavio poklonstveni put od *Bunjevačkog kola* do Gradske kuće, gdje je odsjedao vojni zapovjednik i faktički vrhovni nositelj gradskih vlasti **Ágoston Szentendrey**. Za svoj akt privrženosti svetostjepanskoj kruni zadržan je u gradskoj službi onda kada je mnogim njegovim srpskim kolegama režim presudio po kratkom postupku na somborskoj periferiji, ili na atarima. Štoviše, imenovan je za podgradonačelnika Sombora, a njegovog sina Aleksandra je mađarsko ministarstvo unutarnjih poslova već kolovoza 1941. postavilo za predsjednika Županijskog sirotišta u Somboru.

Nakon Drugog svjetskog rata Stolišići, paradoksalno, nisu procesuirani zbog kolaboracije. Umjesto toga, glavni krivac je pronađen u osobi **Grga Vukovića**, predratnog somborskog HSS-ovca i člana Mađarskog sabora za vrijeme rata. Štoviše, Jugoslavenska vojska u otadžbini (četnici) Grgu je Vukovića pogrešno identificirala sa Subotičaninom **Josipom Đidom Vukovićem** (koji se za vrijeme rata nalazio u Zagrebu). Kao posljedica loše informiranosti, Đido je uvršten na popis izdajnika, čiju egzekuciju je trebala izvesti zloglasna četnička trojka. Ovi slučajevi zapravo pokazuju da su i četničke i partizanske vlasti svoje odluke donosile ili na temelju neprovjerenih vijesti ili iz motiva koji nemaju veze ni s antifašizmom ili bilo kojim drugim oblikom dosljednosti, morala, etičnosti i sl.

Darko Čović

Neobična pojava da si poznatiji u inozemstvu nego u svom gradu dogodila se junaku ove priče **Darku Čoviću**, rođenom 12. lipnja 1945. U pravom smislu riječi junaku, jer **Sascha D'Arc**, kako mu je glasilo umjetničko ime, bio je akter brojnih akcijskih filmova snimanih u Italiji sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga vijeka. No, sve je počelo na vrelom subotičkom asfaltu. Odrastajući bez oca u Gajevoj ulici i Petom kvartu, već zarana bio je primoran u »surovoj životnoj borbi« teške svakodnevne izboriti se za svoje mjesto, a ponekad je morao čak i dobrovoljno davati krv kako bi imao za dnevni objed. Tjelesna snaga i jaka fizička građa u kombinaciji s poznavanjem šakačkih vještina odveli su ga iz uličnih tuča do Boksackog kluba *Spartak*. Marljivo je trenirao i stigao je boksači čak s nekadašnjim europskim prvakom i legendom jugoslavenskog boksa – **Marijanom Benešom**. Ali u amaterskim borbama nije bilo novca i životni put ga je 1967. godine prvo odveo u Švicarsku i Njemačku. Spletom životnih okolnosti i određenih neobičnih situacija zaradio je protjerivanje iz Njemačke i oduzimanje putovnice od strane jugoslavenskih vlasti u trajanju od dvije godine nakon povratka u Suboticu. Te 1973. godine Marjan Beneš postao je europski prvak i na jesen je stigao sa svojom *Slavijom* iz Banja Luke na ligaški mečdan *Spartaku*. Trebalo je odlučiti tko će ući u ring, u tom trenutku, najboljem europskom boksaču u lako-velter kategoriji. Darko je prihvatio ovu borbu, ali uz uvjet da mu vlasti odmah vrate putovnicu. I bilo je tako. Odboksao je dvije runde protiv legendarnog Beneša, pred prepunim tribinama stadiona malih sportova, bilo je razmjene mnogo udaraca s obje strane, a onda je trener **Tamási** ubacio ručnik u ring. Marjan je slavio pobjedu, a Darko je dobio svoju putovnicu natrag. I otišao ponovno vani.

Put ga je, kao turističkog vodiča, odveo u Italiju i opet je boks učinio svoje. Sparingirao je u Trstu svjetskom i talijanskom šampionu **Benvenutiju**, a svijet filma mu se dogodio posve slučajno. Za potrebe snimanja nekog akcijskog filma 1978. godine trebali su savjeti pravoga boksača i Darko je asistirajući redatelju dobio drugu glavnu ulogu u filmu *Ring* i ušao u svijet celoidne trake. Spletom okolnosti i razgovorom na jednom gala prijemu s tada glasovitim talijanskim redateljem **Pasqualeom Squitieri** (inače suprugom poznate talijanske filmske dive **Claudie Cardinale**) dobio je priliku zaigrati u poznatim talijanskim akcijskim filmskim ostvarenjima.

Film po film postao je Sacha D'Arc, glumivši u više od 120 filmova, naravno pretežitom akcijske tematike. Bilo je tu svakakvih produkcija, od niskoproračunskih ostvarenja pa sve do filmova s velikim zvijezdama onoga vremena, a njegovo ime nalazilo se na špicama skupa s **Charlesom Bronsonom**, **Francom Nerom**, **Budom Spencerom**, a da je malo tko u Subotici znao kako na platnu

kina *Lifke*, *Jadrana*, *Radničkog* ili *Zvezde* gleda svoga sugrađanina Darka Čovića. Zahvaljujući grubljim crtama lica i mišićavoj konstituciji redatelji su mu najčešće i najviše dodjeljivali uloge negativaca, sirovih momaka, motoraša, rockera i ljudi izvan zakona. Devedesetih godina uslijedila je i njegova američka avantura, malo *Hollywood* i Los Angeles, a više Florida i Miami. Ponovno je navukao boksačke rukavice i sudjelovao na turniru boksača veterana u organizaciji glasovitog glumca **Mickeya Rourkea** s kojim je potom i boksao. Kao već slavni glumac, posjetio je 2003. godine Suboticu i okupio staro društvo iz BK *Spartak*, odajući počast jednoj značajnoj generaciji sportaša sa sjevera Bačke iz koje je, na određeni način, i sam potekao.

O njegovom zanimljivom i nadasve atraktivnom životu svih proteklih godina u Subotici se vrlo malo i gotovo ništa nije znalo, a onda je **Dejan Mrkić**, arhivist, bard subotičke popkulture i veliki kolekcionar starih gradskih fotografija, 2013. godine režirao 20-minutni dokumentarac nazvan *Darko Čović – subotički Charles Bronson*. I Subotica je imala prilike upoznati svoga nekadašnjeg građanina.

Premинуo je 20. ožujka 2020. u Rimu, u Italiji, gdje je živio veći dio svoga života i stekao svoje filmsko ime.

D. P.

Recitiranje je »IN«

Općinska smotra recitatora *Pesniče naroda mog*, 34. po redu, bila je povod za okupljanje 83 učenika osnovne i srednje škole koji su se natjecali u lijepom kazivanju, odnosno recitiranju. Bili su to učenici subotičkih škola raspoređenih u tri uzrasne skupine: mlađi uzrast (1.-4. razred), srednji uzrast (5.-8.) i stariji uzrast (srednja škola).

Njihov nastup ocjenjivalo je prosudbeno povjerenstvo, kojega su činile: glumica Narodnog kazališta u Subotici **Sanja Moravčić**, glumica SNP-a iz Novog Sada **Márta Béres** i profesorica **Katarina Čeliković**.

Recitalo se na srpskom jeziku i jezicima/ govoru manjina: mađarskom, hrvatskom i bunjevačkom. Među nagrađenim sudionicima (33), njih osam (nagrađenih) govorilo je na hrvatskom jeziku. Mlađi uzrast: **Magdalena Kujundžić** – OŠ *Matko Vuković* Subotica i **Emilia Tonković** – OŠ *Ivan Milutinović* Subotica. Srednji uzrast: **Pavao Huska** – Hrvatska čitaonica Subotica, **Antonija Kujundžić** – HKC *Bunjevačko kolo* Subotica i **Marijan Rukavina** – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata Subotica. Stariji uzrast: **Ivan Huska** – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata Subotica, **Rahela Šteković** i **Luka Ješić** – Srednja medicinska škola Subotica.

Svi oni plasirali su se na Zonsku smotru recitatora koja će biti održana 9. ožujka u Subotici, a nagrađenim učenicima pridružit će se i najbolji recitatori iz Apatina, Sombora, Bačke Topole, Kanjiže, Ade, Sente i Malog Idoša.

Kriterij je za sve sudionike bio isti, a ono što se najviše gledalo jeste izbor pjesme, odnosno je li sukladan dobi i spolu, akcentualizacija i dikcija, je li ostvaren misaoni i emotivni sadržaj pjesme, kakva je prirodna izražajnost, sugestivnost recitiranja...

»Kada su u pitanju učenici koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, mislim da imamo lijepi broj djece koja su sudjelovala na recitiranju. Ono što nam je želja u budućnosti jeste održati seminar za nastavnike i profesore koji rade s djecom oko pripremanja za natjecanje. Recitiranje je svakako posebna vještina, a budući da imamo lijepi broj recitatora na hrvatskom jeziku

treba se poraditi na detaljima i na usavršavanju», kaže knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković**.

Po njenim riječima ova smotra nije samo važna za natjecanje nego i za izgrađivanje i rast djeteta.

»Tako ih učimo čitati, voljeti i razumjeti poeziju, scenskom nastupu, komunikaciji, a samim time i sigurnosti u sebe, a sve to će im u životu samo koristiti bez obzira na područje rada kojim se bavili«, kaže Ivanković, a s time se složio i žiri, koji je ove godine, kako su i sami rekli, imao tešku zadaću, a to je izabrati bar mrvicu bolje od već odličnih recitatora.

Ž. V.

Likovni natječaj

Knjižnica mog grada – moja knjižnica

Gradska knjižnica Subotica ove godine slavi jubilej: 70 godina od useljenja u njenu sadašnju zgradu, u nekadašnju Nacionalnu kasinu. Zgrada je izgrađena na mjestu stogodišnje kurije obitelji **Skenđerović** u neobaroknom stilu. Gradska knjižnica Subotica, koja postoji 133 godine, već 70 godina živi i diše s ovom zgradom, biserom Subotice, te uživa status kulturnog spomenika od posebnog značaja.

U povodu jubileja Knjižnica objavljuje likovni natječaj za učenike osnovnih škola za izradu likovnih radova koji prikazuju zgradu Knjižnice i njena obilježja, prve dojmove pri posjetu knjižnici ili doživljaj tijekom čitanja prve ili omiljene knjige. Na natječaj se mogu poslati likovni radovi na papiru A4 formata u slobodnoj tehnici (u boji ili crno-bijelo).

Na poleđini likovnog uratka treba navesti ime i prezime učenika, školu, razred, kontakt (telefon ili e-mail) i naziv uratka.

Dobne skupine:

- osnovnoškolci od 1. do 4. razreda
- osnovnoškolci od 5. do 8. razreda

Rok za predaju likovnih uradaka:

Sudionici natječaja svoje uratke mogu predati tijekom radnog vremena Knjižnice do četvrtka, 6. travnja 2023. godine, osobno na Dječjem odjelu Gradske knjižnice Subotica ili putem pošte na adresu: Cara Dušana 2, 24000 Subotica.

U natječaju se može sudjelovati isključivo vlastitim originalnim radom. Uvjet sudjelovanja je da rad bude izrađen u odgovarajućem formatu. Nakon isteka navedenog roka nećemo biti u mogućnosti prihvatiti radove.

Rezultati natječaja bit će objavljeni 13. travnja na mrežnoj stranici i Facebook profilu Knjižnice te sredstvima javnog informiranja. Pobjednici natječaja bit će obaviješteni telefonskim ili elektroničkim putem, odnosno putem kontakta koji sami navedu u prijavi.

Najbolja likovna ostvarenja, koja će biti odabrana među pristiglim radovima, bit će objavljena u elektroničkom katalogu Gradske knjižnice Subotica, objavljenom u povodu obilježavanja 70. obljetnice.

Svečana dodjela nagrada likovnog natječaja bit će 25. travnja kada će biti izloženi pristigli radovi. Srdačno očekujemo sve sudionike natječaja na svečanosti kada će moći preuzeti svoje zahvalnice. Autori nagrađenih radova dobit će knjige na dar.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta NIS a.d. Novi Sad, Narodnog fronta 12, podnio je dana 28. 2. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja nove stanice za opskrbu gorivom »SSG Bajmok« s uklanjanjem postojeće na k. p. br. 3008/3, 3009/2 i 3010/8 K. O. Bajmak (45.96924°, 19.43310°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-58/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivot-nasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 14. 3. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Tri bilješke

Mjesta gdje se ne umire

Osim što posljednjih nekoliko mjeseci »živim« u Googlu, počela sam živjeti i u podsjetnicima. Gotovo sigurno, ono što ne stavim na podsjetnik neće se ni dogoditi. Dobro, nije da neće, ali šanse su puno manje. Dakle, na vizualni podsjetnik koji napravim za sanjarenje o putovanjima stavila sam tri stvari o kojima želim pisati. Zapravo su me oduševili njihovi naslovi. Počet ću redom.

Umiranje je zabranjeno u ovom gradu

Morate priznati da je naslov super. I odmah pitanje: zar neki ljudi ne moraju umrijeti ako su imali sreću živjeti u tom gradu? Ali ne, nije riječ o sretnicima već je pozadina priče sasvim drugačija.

Riječ je o najsjevernijem gradu na svijetu Longjerynu koji se nalazi u Norveškoj i ima oko 2.000 stanovnika. Ako se stanovnik ovog grada razboli od smrtonosne bolesti, mora napustiti otok i dočekati smrt negdje drugdje. Ako do smrti ipak dođe na otoku, tijelo će odmah biti prebačeno izvan otoka. Razlog takve okrutne prakse je zaštita ostalih stanovnika. Sredinom dvadesetog stoljeća otkriveno je da se tijela pokopana na gradskom groblju, zbog stalno smrznute zemlje, ne raspadaju prirodnim putem, pa posmrtni ostaci mogu ostati sačuvani desetljećima. Kao rezultat toga, virusi u tijelu mogu preživjeti i postoji rizik od budućih infekcija.

Najveća špilja na svijetu

Dobila sam razglednicu iz Tajlanda. Skoro sam puno pričala kako više ne dobivamo pisma i razglednice, a neki moji prijatelji dali su sve od sebe poslati razglednice koje će me razuvjeriti i uljepšati mi trenutke. Na razglednici je bila tržnica vode i sve prekrasne boje. Počela sam pratiti putovanja svog prijatelja koji je upravo stigao u Vijetnam. Ovim ili drugim putem, ali uspjela sam se oduševiti foto-

grafijom i pričom o najvećoj špilji na svijetu. Nalazi se u Vijetnamu, u nacionalnom parku Phong Nha Ke Bang, a zove se Hang Sơn Đoòng. U doslovnom prijevodu naziv je »planinska riječna špilja«, i to nije bez razloga. Duboko ispod teče rijeka vrlo burne struje koja u najdužim kišnim sezonama poplavi dijelove špilje. Ne postoji samo rijeka, ali i čitava džungla sa svojim stablima, biljkama, klimom pa čak i oblacima. Njegove dimenzije su zaista ogromne – oko 200 metara visine, 150 metara širine i preko 5 kilometara dužine.

Jeste li ikada plutali kroz tropsku prašumu?

Mislim da je ovaj naslov svima najzanimljiviji, jer uključuje adrenalin. Tropska prašuma dom je mnogih opasnih životinja. Od krokodila, zmija i tko zna čega još. I netko nas poziva da plutamo. No zapravo, prašuma zvana Daintree koja se nalazi u tropskom sjevernom Queenslandu u Australiji i stara je preko 135 milijuna godina, što je čini najstarijom prašumom na svijetu.

Ova, najveća prašuma u Australiji, prašuma Daintree, prostire se na preko 1.200 četvornih kilometara i dom je mnogih životinjskih i biljnih vrsta koje se ne mogu naći nigdje drugdje u svijetu.

Prašuma Daintree popularno je odredište za jednodnevne izlete iz Cairnsa i Port Douglassa. A neka od tih putovanja uključuju plutanje kroz ovu našu prašumu do Mossman Gorgea. Ovdje također možete doživjeti krstarenje rijekom Daintree ili prijeći rijeku trajektom i otputovati do Cape Tribulation. A možete čak posjetiti i Veliki koraljni greben.

Kad bih upravo sada izmislila svoju supermoć, to bi bilo da se jednom tjedno mogu teleportirati na sva ta nevjerojatno inspirativna mjesta i tamo provesti dan. Znam, bilo bi sjajno imati tu supermoć stalno, ali igram na skromnost i bila bih više nego sretna da to bude jednom tjedno.

Gorana Koporan

Medalja Lajosa Vermesa

Sebastijan Nađ najbolji u 2022.

Sedamnaesti puta organiziran je izbor za najbolje sportaše i sportašice u akciji *Medalja Lajosa Vermesa* koju organizira sportski novinar **Nikola Stantić** iz Sportsko-rekreacijske udruge *Vermes 1860*. U suradnji s *Novim Subotičkim novinama*, na čijim stranicama su objavljivani popisi bodovnog ocjenjivanja sportskih djelatnika i aktivista Subotice, dobiveni su konačni rezultati, a slavodobitnici svečano proglašeni na prigodnoj ceremoniji održanoj u ponedjeljak, 6. ožujka, u svečanoj dvorani Otvorenog sveučilišta u Subotici.

ZLATNA MEDALJA

Najbolji sportaš za proteklu 2022. godinu je **Sebastijan Nađ**, hrvac *Spartaka*, koji se prošle godine okitio naslovom svjetskog prvaka i prema ukupnom broju dobivenih bodova posve zaslužio osvojiti dva najsajnija odličja ove tradicionalne akcije: zlatnu medalju i prijelaznu medalju namijenjenu ukupnom pobjedniku.

SREBRO I BRONCA

Drugo mjesto i srebrna medalja pripali su plivaču **Andreju Barni**, višestrukom državnim prvaku i nositelju nacionalnih rekorda na najkraćim plivačkim stazama. Treće mjesto i brončana medalja pripala je **Tijani Filipović**, nogometašici *ŽNK Spartak* i državnoj reprezentativki Srbije.

OSTALE NAGRADE

U sklopu akcije *Medalja Lajosa Vermesa* bira se i rezultat najbolje momčadi, odnosno kluba u Subotici za proteklu godinu, a izbor je pao na MOK *Spartak*, prošlogodišnjeg finalista doigravanja za naslov prvaka u muškoj odbojci. Tradicionalno se, u znak sjećanja na prerano preminulog mladog stolnotenisača **Luku Andrašića**, dodjeljuje nagrada i za sportski podvig godine koja je ovoga puta dodijeljena **Tiboru Fazekasu**, hokejaškom sucu za sudjelovanje na Paraolimpijadi u Tokiju.

D. P.

NOGOMET

Dinamo još bliži naslovu

Unatoč mršavom bodu u derbi susretu na domaćem terenu protiv *Osijeka* (1:1), *Dinamo* je zahvaljujući iznenađujućem porazu *Hajduka* protiv *Lokomotive* (3:4) dodatno uvećao prednost na 12 bodova uz još jedan neodigrani susret. *Rijeka* je gostujućom pobjedom protiv *Istre* (2:0) nastavila svoj uspon prema vrhu tablice i sada je samo dva boda dijele od četvrte pozicije koja vodi u Europu. *Varaždin* je ubilježio pobjedu protiv *Šibenika* (2:0), dok su *Slaven* i *Gorica* podijelili plijen (1:1).

Tablica 1. HNL: 1. *Dinamo* 56, *Hajduk* 44, *Osijek* 36, *Varaždin*, *Slaven* 33, *Istra*, *Rijeka* 31, *Lokomotiva* 28, *Šibenik* 20, *Gorica* 13

Ždrijeb polufinala

U borbi za mjesto u velikom finalu Hrvatskog nogometnog kupa (Rijeka, 24. travnja) borit će se dva polufinalna para: *Slaven* i *Hajduk*, te *Šibenik* i *Dinamo*. Polufinalni dueli su na programu 5. travnja.

Dalićev popis za Wales i Tursku

Hrvatsku nogometnu reprezentaciju očekuju prvi kvalifikacijski dueli za nastup na Europskom prvenstvu u Nje-

mačkoj 2024. godine. Kvalifikacijski ciklus starta u Splitu 25. ožujka kada Hrvatska dočekuje Wales, a tri dana kasnije (28. ožujka) slijedi gostovanje u Bursi (Turska).

Vratari: **Dominik Livaković**, **Ivica Ivušić**, **Nediljko Labrović**

Obrambeni: **Domagoj Vida**, **Borna Barišić**, **Josip Juranović**, **Joško Gvardiol**, **Borna Sosa**, **Josip Stanišić**, **Martin Erlić**, **Josip Šutalo**

Vezni: **Luka Modrić**, **Mateo Kovačić**, **Marcelo Brozović**, **Mario Pašalić**, **Nikola Vlašić**, **Lovro Majer**, **Luka Ivanušec**, **Luka Sučić**

Napadači: **Ivan Perišić**, **Andrej Kramarić**, **Bruno Petković**, **Mislav Oršić**, **Marko Livaja**, **Petar Musa**

Pretpozivi: **Ivo Grbić**, **Kristijan Jakić**, **Dion Drena Beljo**, **Dario Špikić**

KOŠARKA

Cibona pobijedila Crvenu zvezdu

Veliko iznenađenje u 20. kolu Regionalne košarkaške ABA lige priredila je *Cibona* pobjedom protiv favorizirane *Crvene zvezde* (85:81). Naime, Zagrepčani tavori pri dijelu tablice (9. mjesto) dok su Beograđani trenutačno drugoplasirani uz susret manje od prvoplasiranog *Partizana*.

GRAD SUBOTICA

REPUBLIKA SRBIJA

NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Na temelju članka 43. stavak 1. točka 7. Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti (*Sl. glasnik RS*, br. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17 – dr. zakon, 113/17 i 49/2021), članka 11. stavak 1. točka 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (*Sl. glasnik RS*, br. 36/09 i 32/13 i 14/22- dr. zakon), Akcijskog plana za razdoblje od 2021. do 2023. godine za provedbu Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za razdoblje od 2021. do 2026. godine (*Sl. glasnik RS*, br. 30/21), čl. 94. i 129. Pravilnika o kriterijima, načinu i drugim pitanjima od značaja za provedbu mjera aktivne politike zapošljavanja (*Sl. glasnik RS*, br. 102/15, 5/17 i 9/18), Lokalnog planskog dokumenta u području zapošljavanja Grada Subotice za 2023. godinu i Sporazuma o uređivanju međusobnih prava i obveza u realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja za 2023. godinu broj 2108-101-3/2023 od 20. 2. 2023. godine, dana 10. ožujka 2023.

GRAD SUBOTICA
I
NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Raspisuju

JAVNI NATJEČAJ
ZA ORGANIZIRANJE PROVEDBE JAVNIH
RADOVA NA KOJIMA SE ANGAŽIRAJU
NEZAPOSLENE OSOBE U 2023. GODINI

I. OSNOVNE INFORMACIJE

Javni radovi su mjera aktivne politike za zapošljavanje koju organizira Grad Subotica u poslovno-tehničkoj suradnji s Nacionalnom službom za zapošljavanje Podružnice Subotica (u daljnjem tekstu Nacionalna služba) na kojima se angažiraju nezaposlene osobe u cilju očuvanja i unaprjeđenja radnih sposobnosti nezaposlenih, kao i ostvarivanja određenog društvenog interesa.

Poslodavac – izvođač javnog rada može organizirati provedbu javnih radova ukoliko uključi nezaposlene osobe prijavljene na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje Podružnica Subotica – Grad Subotica iz sljedećih kategorija:

1. Romi,
2. osobe s invaliditetom,
3. osobe koje posao traže dulje od 12 mjeseci,
4. radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći,
5. mladi do 30 godina,

6. osobe starije od 50 godina.

Prije uključivanja u mjeru, Nacionalna služba provjerava ispunjenost zakonskih i uvjeta ovog javnog natječaja za nezaposlene osobe.

Javni rad može maksimalno trajati četiri meseca, sukladno raspoloživim finansijskim sredstvima.

Ugovorom o privremenim i povremenim poslovima utvrdit će se broj radnih dana za svaku osobu uključenu u javni rad.

Javni radovi se mogu provoditi u područjima:

- održavanja i zaštite okoliša i prirode,
- socijalne zaštite i humanitarnog rada,
- održavanja i obnavljanja javne infrastrukture.

Sredstva namenjena organiziranju provedbi javnih radova koriste se za:

– **isplatu naknade za obavljen posao osobama angažiranim na javnim radovima** temeljem ugovora o privremenim i povremenim poslovima, u visini do 30.000,00 dinara po osobi, na mjesečnoj razini za puni fond radnih sati, odnosno srazmjerno vremenu radnog angažiranja na mjesečnoj razini, uvećanu za pripadajući porez i doprinose za obvezno socijalno osiguranje; navedena naknada obuhvaća i troškove dolaska i odlaska s rada;

– **naknadu troškova provedbe javnih radova poslodavcu**, u svim područjima, jednokratno, u visini od:

- 1.000,00 dinara po osobi za javne radove koji traju mjesec dana,
- 1.500,00 dinara po osobi za javne radove koji traju dva mjeseca,
- 2.000,00 dinara po osobi za javne radove koji traju tri i četiri mjeseca;

– **naknadu troškova obuke:** u jednokratnom iznosu od 1.000,00 dinara po angažiranoj osobi koja je završila obuku koja se ovisno o vrsti i složenosti posla može organizirati po internom programu poslodavca izvođača javnog rada ili programu obrazovne ustanove. Nakon završetka obuke osobi se izdaje interna potvrda o stečenim kompetencijama ili javno priznata isprava ukoliko je obuku realizirao javno priznati organizator aktivnosti obrazovanja odraslih

II. UVJETI ZA PODNOŠENJE PRIJAVE

Pravo sudjelovanja na Javnom natječaju za organiziranje provedbe javnih radova na kojima se angažiraju nezaposlene osobe imaju izvođači javnih radova s područja Grada Subotice i to:

- javno komunalna poduzeća
- pravne osobe nad kojima Republika Srbija, odnosno lokalna vlast ima izravnu ili neizravnu kontrolu nad više od

50% kapitala ili više od 50% glasova u tijelima upravljanja, druge pravne osobe u kojima javna sredstva čine više od 50% ukupnih prihoda ostvarenih u predhodnoj godini

- ustanove socijalne zaštite
- udruge građana registrirane za područja u kojima se realiziraju javni radovi

Pravo na dodjelu sredstava za organiziranje provedbe javnog rada poslodavac – izvođač javnog rada može ostvariti pod uvjetom da je izmirio ranije ugovorne i druge obveze prema Nacionalnoj službi i Gradu Subotica, osim za obveze čija je realizacija u tijeku, ukoliko iste redovito izmiruje.

III. PODNOŠENJE PRIJAVE

Dokumentacija za podnošenje prijave:

- popunjena prijava za provedbu javnog rada na propisanom obrascu, s detaljno razrađenim aktivnostima u termin planu;
- preslik rješenja nadležnog tijela o upisu u registar, ukoliko poslodavac – izvođač javnog rada nije registriran u APR-u;
- fotografije mjesta izvedbe javnog rada – za javne radove koji se provode u području održavanja i zaštite okoliša i prirode i održavanja i obnave javne infrastrukture (maksimalno tri fotografije za svaku lokaciju);
- preslik licencije za pružanje usluga, sukladno propisima u području socijalne zaštite – za javne radove koji se provode u području socijalne zaštite, odnosno koji se odnose na pružanje pojedinih usluga socijalne zaštite (dnevne usluge u zajednici – pomoć u kući i dr., usluge potpore za samostalni život – personalna asistencija i dr.);
- informacije o korisnicima usluga (broj i struktura) – za poslodavca – izvođača javnog rada iz područja socijalne zaštite i humanitarnog rada.

Ukoliko poslodavac – izvođač javnog rada organizira obuku, potrebno je priložiti interni program obuke ili program obrazovne ustanove na propisanom obrascu Nacionalne službe, te životopis instruktora/predavača, osim poslodavca – pružatelja usluga socijalne zaštite, koji podleže obvezi osposobljavanja novozaposlenih sukladno zakonu.

Nacionalna služba zadržava pravo tražiti i druge dokaze i dokumentaciju od važnosti za provedu postupka odlučivanja o odobravanju sredstava za provedbu javnih radova.

Nacionalna služba u suradnji s poslodavcem vrši odabir nezaposlenih osoba koje će biti uključene u javni rad.

Način podnošenja prijave

Prijava za provedbu javnog rada podnosi se u dva primjerka ustrojbenoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica, neposredno, putem pošte ili elektroničkim putem, na propisanom obrascu koji se može dobiti u organizacijskoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica ili preuzeti na internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs i internetskoj stranici Nacionalne službe za zapošljavanje www.nsz.gov.rs

Nepotpune i nepravodobne prijave neće se razmatrati.

IV. DONOŠENJE ODLUKE

Odluka o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada donosi se na temelju rang-liste, a nakon provjere ispunjenosti uvjeta Javnog natječaja i bodovanja podnesene prijave, odnosno priložene dokumentacije poslodavca – izvođača javnog rada od strane Nacionalne službe Podružnice Subotica, uz predhodnu suglasnost Grada Subotice na formiranu rang-listu, u roku od 15 dana od dana isteka Javnog natječaja. Iznimo, prijave koje ispunjavaju uvjete Javnog natječaja, a po kojima nije pozitivno odlučeno u navedenom roku, mogu ponovo biti uzete u razmatranje ukoliko se za to stvore uvjeti.

Nacionalna služba i Grad Subotica prigodom odlučivanja procjenjuju opravdanost uključivanja broja osoba i/ili trajanja javnog rada iz prijave.

Popis poslodavaca – izvođača kojima je odobrena provedba javnih radova objavljuje se na oglasnoj ploči nadležne podružnice Nacionalne službe.

V. SKLAPANJE UGOVORA

Poslodavac – izvođač javnog rada dužan je nakon donesene odluke o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada, a prije sklopljenog ugovora o provedbi javnog rada, sklopiti ugovor o privremenim i povremenim poslovima s osobama s evidencije nezaposlenih.

Datum angažiranja osoba s kojima je sklopljen ugovor o privremenim i povremenim poslovima ne može biti prije datuma sklapanja ugovora o provedbi javnog rada, niti nakon 30 dana od dana donošenja odluke o odobravanju sredstava za provedbu javnog rada.

Gradonačelnik Grada Subotice, direktor podružnice Nacionalne službe temeljem ovlasti direktora Nacionalne službe i poslodavac – izvođač javnog rada, u roku od 15 dana od dana donošenja odluke sklapaju ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obveze i na temelju kojeg se isplaćuju sredstava. Iznimno, ukoliko od datuma donošenja odluke do kraja kalendarske godine ima manje od 15 dana, ugovor se sklapa do kraja te kalendarske godine.

Dokumentacija za sklapanje ugovora o provedbi javnog rada:

- ugovori o privremenim i povremenim poslovima s nezaposlenim osobama, kao dokaz o angažiranju osoba na javnom radu;
- novi termin plan potpisan od strane poslodavca – izvođača javnog rada, ukoliko je u postupku razmatranja prijave za provedbu javnog rada izvršena korekcija broja osoba i/ili duljina trajanja javnog rada;
- izjava poslodavca – izvođača javnog rada o imenovanju koordinатора javnog rada (koordinator angažiranih osoba na provedbi javnog rada može biti isključivo zaposleni / radno angažirani kojeg poslodavac – izvođač javnog rada imenuje odgovornim za izvršavanje ovih poslova);
- specifikacija sredstava – materijala za rad, sukladno odobrenim sredstvima za naknadu troškova provedbe javnog rada;

- potvrda banke o otvorenom namjenskom računu i karton deponiranih potpisa namjenskog računa, važećih u trenutku prijema sredstava osiguranja i davanja mjenične ovlasti / potvrda o otvorenom evidencijom računu i obrazac ovjere potpisa (OP obrazac);

- odgovarajuće sredstvo osigurana ugovornih obveza sukladno izvoru financiranja poslodavca – izvođača javnog rada;

- za pravne osobe – dokaz o izvršenoj registraciji mjenica (popunjen i potpisan zahtjev za registraciju mjenica);

- preslik / očitana osobna iskaznica odgovorne osobe poslodavca – izvođača javnog rada.

U cilju sklapanja ugovora o provedbi javnog rada, poslodavac – izvođač javnog rada u obvezi je dostaviti i odgovarajuća sredstva osiguranja ugovornih obveza:

1. Za pravne osobe:

dvije istovjetne blanko solo mjenice s mjeničnom ovlasti;

2. Za korisnike javnih sredstava:

izjava odgovorne osobe, poslodavca – izvođača javnog rada korisnika javnih sredstava, da su osigurani svi preduvjeti za početak provedbe javnog rada i da ne postoji mogućnost prilaganja odgovarajućeg sredstva osiguranja.

Status poslodavca – izvođača javnog rada glede izvora sredstava financiranja bit će provjereno od strane Nacionalne službe, na temelju raspoloživih podataka Uprave za riznicu Narodne banke Srbije.

Početak provedbe javnog rada smatra se datum prijave na osiguranje prve nezaposlene osobe angažirane na javnom radu.

VI. OBVEZE IZ UGOVORA

Poslodavac – izvođač javnog rada dužan je:

- radno angažirane osobe zadržati do kraja trajanja javnog rada i izvršiti prijavu na obvezno socijalno osiguranje; u slučaju prestanka radnog angažiranja nezaposlene osobe, poslodavac – izvođač javnog rada u roku od 15 dana vrši zamjenu drugom nezaposlenom osobom (s područja Grada Subotice, prijavljenom na evidenciji Nacionalne službe) iz kategorija definiranih Javnim natječajem, za preostalo vrijeme provedbe javnog rada, čiji je odabir izvršila Nacionalna služba u suradnji s poslodavcem, a sukladno predviđenim trajanjem temeljem sklopljenog ugovora za provedbu javnog rada; **prije uključivanja u mjeru/zamjenu, Nacionalna služba provjerava ispunjenosti zakonskih i uvjeta ovog javnog natječaja za nezaposlene osobe;**

- redovito, u zakonski utvrđenim rokovima, uplaćivati ugovorene naknade za obavljene posao, na tekući račun osoba angažiranih na javnom radu i dostavlja dokaze;

- redovito uplaćivati pripadajuće poreze i doprinose za obvezno socijalno osiguranje osoba iz ugovora i dostaviti dokaze;

- redovito dostavljati dokaze o utrošku prenesenih sredstava za troškove naknade provedbe javnog rada, sukladno ugovoru;

- dostavljati dokaze o utrošku prenesenih sredstava za troškove obuke;

- organizirati zaštitu i sigurnost radno angažiranih osoba, sukladno zakonu i zahtjevu standarda za konkretne poslove javnog rada;

- dostaviti preslik interne potvrde / javno priznate isprave o stečenim kompetencijama radno angažiranih osoba na provedbi javnog rada nakon završene obuke, na propisanom obrascu;

- mjesečno dostavljati izvješće o provedbi javnog rada, na propisanom obrascu;

- Nacionalnoj službi omogućiti kontrolu realizacije ugovornih obveza i uvid u svu potrebnu dokumentaciju i tijek provedbe javnog rada;

- obavijestiti Nacionalnu službu o svim promjenama važnim za realizaciju ugovora u roku od osam dana od dana nastanka promjene;

- dostaviti Nacionalnoj službi fotografije mjesta izvedbe javnog rada nakon završetka javnog rada – za javne radove koji se provode u području održavanja i zaštite okoliša i prirode i održavanja i obnave javne infrastrukture (maksimalno tri fotografije za svaku lokaciju).

U slučaju neispunjenja ili djelomičnog ispunjenja obveza iz ugovora, poslodavac-izvođač javnog rada u obvezi je vratiti cijeli ili srazmjerni iznos isplaćenih sredstava uvećan za zakonsku zateznu kamatu od dana prijenosa sredstava.

VII. ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA

Svi osobni podaci koji budu dostavljeni Nacionalnoj službi bit će obrađivani isključivo u svrhu sudjelovanja na Javnom natječaju, a sukladno Zakonu o zaštiti osobnih podataka.

Pristup osobnim podacima imat će samo ovlaštene osobe Nacionalne službe koje su u obvezi čuvanja poverljivosti osobnih podataka i neće ih otkrivati trećoj strani, osim ako je to nužno u svrhu kontrole postupka provedbe Javnog natječaja ili revizije.

Nacionalna služba čuvat će osobne podatke u zakonom predviđenom roku, uz primjenu odgovarajućih tehničkih, organizacijskih i kadrovskih mjera.

Osobe čiji se podaci obrađuju imaju pravo na pristup, ispravak i brisanje svojih podataka, pravo na ograničenje obrade svojih podataka, pravo na prigovor i pravo na pritužbu Povjereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu osobnih podataka.

VIII. OSTALE INFORMACIJE

Informacije o javnom natječaju mogu se dobiti u ustrojbenoj jedinici Nacionalne službe Podružnice Subotica putem telefona 024/644-627 na internetskoj stranici Grada Subotice

www.subotica.rs ili na internetskoj stranici Nacionalne službe www.nsz.gov.rs

Javni natječaj otvoren je od dana objave u sredstvima javnog informiranja, a rok zaprimanja prijave za sudjelovanje na Javnom natječaju je 24. 3. 2023. godine.

Uzlivanca

Među nezaobilaznim ručkovima kod bunjevačkih Hrvata svakako je i uzlivanca. Iako se pravi brzo i jednostavno, kako bi bila šupljikava i imala valove kada se ispeče treba vam dobar recept. Mi smo ga dobili od **Marije Pašagić** iz Subotice, rodom Tavankućanke, jer smo čuli kako je njezina uzlivanca kao ona prava, kadgodašnja. Marija nam je rado podijelila recept i kaže kako ga je već mnogima dala i da svi budu zadovoljni. Uzlivancu je naučila praviti od svoje mame, **Ružice Žigmanov**. Kaže kako ih je bilo petero djece i da je mama uvijek dvije tepsije odjednom pravila. U Marijinoj kuhinji uzlivanca je često na jelovniku, najčešće petkom uz *soparnu čorbu*.

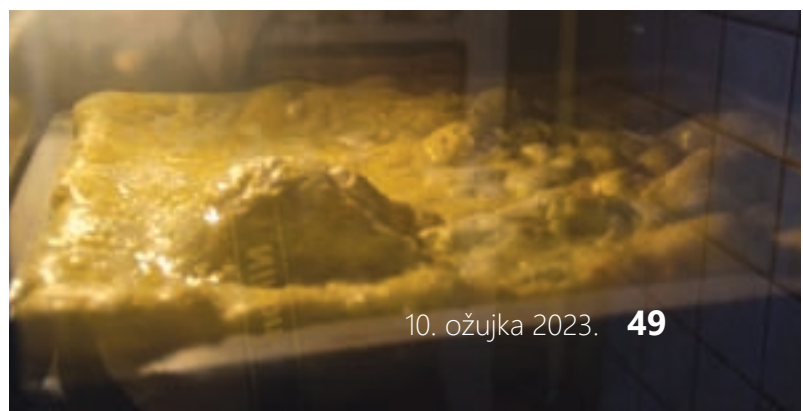

Sastojci:

4 jajeta
2 žličice šećera
1 jušna žlica soli
1,5 veća šalica mekog brašna
1 litra mlijeka
Skorup od 2 litre mlijeka ili 1.500 g vrhnja
1 jušna žlica masti
2 dl ulja

Priprema:

Umutiti jaja, šećer i sol. Dodati brašno i mlijeko te sve sjediniti. Dobivenu smjesu koja je dosta rijetka, rjeđa nego za palačinke, ostaviti na sobnoj temperaturi da odstoji i povremeno promiješati kako bi se razbile grudvice. Na namašćenu s masti tepsiju izliti smjesu i odozgor staviti skorup i/ili vrhnje, ali ne po cijeloj površini tepsije. Na kraju pošpricati uljem i staviti da se peče na 200 stupnjeva oko 45 minuta – dok ne porumeni.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovno skladišnog objekta u zoni poslovno-komercijalnih sadržaja uz Senčansku cestu u bloku 52 – PGR IV (naručitelj projekta – Antuš Vukmanov Šimokov)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 17. do 23. ožujka 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet-stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 17. do 23. ožujka 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE

TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

OBAVJEŠTAVA

zainteresirane pravne i fizičke osobe koje su dostavile primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida Nacrta Plana generalne regulacije za naselje Novi Žednik, da će javna sjednica Komisije za planove biti održana 17. ožujka (petak) umjesto zakazane 14. ožujka 2023. godine, u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u plavoj sali), Trg slobode 1.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEŠT O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 6. 3. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-52/2023, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja fekalne kanalizacije u naselju Čantavir i Dušanovo na k. p. br. 8665, 3732, 3787, 3771, 3772, 3717, 3799, 2120/1, 3719, 3743, 3738, 3761, 3760, 3755, 3794, 3719, 3713/1, 3719, 3746, 3735, 3733, 3729, 3734, 3745, 3714, 3726, 3741, 3736, 3742, 3766, 3709, 3737, 3740, 3752, 3744, 3790, 3788, 3759, 3763, 3764, 3765, 3766, 3767, 3773, 3774, 3781, 3786, 3787, 3716, 3813, 3795, 409/5 K. O. Čantavir, čiji je nositelj Grad Subotica, Trg slobode 1.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-52-2023.pdf.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM®
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

hrvatska_rijec

Following ▾

Message

323 posts

397 followers

280 following

NIU Hrvatska riječ

Instagram stranica tjednika Hrvata u Srbiji „Hrvatska riječ”.
Svako petka na kioscima - tiskano izdanje.
www.hrvatskarijec.rs

Followed by [ivan_uzum](#), [dulic.bako](#), [branimirkundic](#) + 6 more

POSTS

TAGGED

